

m_educ_2026_064

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
кафедра педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти**

**Формування професійної готовності студентів-
логопедів до майбутньої діяльності**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 227м групи
Гончук Ангеліна Миколаївна

Керівник:

кандидат педагогічних наук,
доцент **Журат Ю.В.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри*

протокол №___ від_____ 2025 року

Зав. кафедрою _____ проф. Олійник М.І.

АНОТАЦІЯ

Гончук А. М. **Формування професійної готовності студентів-логопедів до майбутньої діяльності.** Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2025. 74 с.

У роботі розкрито сутність та структуру професійної готовності майбутніх учителів-логопедів. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови та модель формування готовності студентів до фахової діяльності. Проаналізовано сучасний стан підготовки логопедів, визначено критерії, показники та рівні сформованості професійної готовності.

Окреслено комплекс педагогічних умов, що забезпечують ефективність професійної підготовки: мотиваційна спрямованість освітнього процесу, оновлення змісту навчання відповідно до вимог практики, застосування інноваційних технологій та створення емоційно комфортного середовища. Експериментальні дані підтвердили результативність запропонованої моделі, на основі яких розроблено методичні рекомендації.

Ключові слова: професійна готовність, майбутній учитель-логопед, педагогічні умов, компетентнісний підхід, професійна діяльність.

ABSTRACT

Honchuk A. M. **Formation of Professional Readiness of Future Speech Therapists for Their Professional Activity.** Manuscript. Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 016 Special Education. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2025. 74 p.

The thesis outlines the essence and structure of the professional readiness of future speech therapists. The pedagogical conditions and a model for developing students' readiness for professional activity are theoretically substantiated and experimentally verified. The study analyzes the current state of speech therapist training and identifies criteria and levels of readiness formation.

The main pedagogical conditions ensuring effective professional preparation include motivational orientation of training, updating the content of professional education in accordance with practical demands, the use of innovative learning technologies, and the creation of an emotionally supportive environment. Experimental results confirmed the effectiveness of the proposed model and formed the basis for methodological recommendations.

Key words: professional readiness, future speech therapist, pedagogical conditions, competence-based approach, professional activity.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.М. Гончук

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	9
1.1. Професійна підготовка вчителів-логопедів у системі сучасної педагогічної освіти.....	9
Компонентна структура, критерії, показники та рівні сформованості професійної готовності майбутніх логопедів.....	17
Методологічні засади формування професійної готовності педагогів- логопедів.....	33
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	37
2.1. Педагогічні умови ефективного формування професійної готовності фахівців логопедичного профілю	37
2.2. Модель підготовки майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.....	42
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ.....	44
3.1. Організація, етапи та методи педагогічного експерименту	44
3.2. Шляхи та засоби формування готовності майбутніх учителів- логопедів до професійної діяльності	49
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із ключових напрямів розвитку сучасної системи освіти є забезпечення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти, у тому числі для осіб із особливими освітніми потребами. Державна освітня політика України спрямована на створення інклюзивного освітнього середовища, що гарантує доступність якісних освітніх послуг кожному учню, незалежно від його індивідуальних особливостей і можливостей.

В останні роки в Україні активно впроваджується реформа інклюзивної освіти, що ґрунтується на ідеї рівних прав та можливостей усіх учасників освітнього процесу. На сучасному етапі Концепція розвитку інклюзивної освіти визначає стратегічні орієнтири державної політики у цій сфері, підкреслюючи важливість запровадження інклюзивного навчання. Під інклюзивним навчанням розуміють державну систему освітніх послуг, яка базується на принципах недискримінації, визнання людського різноманіття та залучення кожного учасника освітнього процесу до активної взаємодії [33].

Питання забезпечення права на освіту для дітей з особливими освітніми потребами відображене у низці міжнародних і національних документів, серед яких: Декларація ООН про права людини [21], Конвенція про права дитини [31], Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю [32], Закони України «Про освіту» [85], «Про вищу освіту» [84], Концепція розвитку інклюзивного навчання [33], Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти [82], Положення про інклюзивно-ресурсний центр [80], Положення про логопедичні пункти системи освіти [81], Положення про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр [71], а також «Положення про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів» [75]. У цих нормативних актах підкреслюється необхідність створення умов для реалізації права кожної дитини на освіту, забезпечення рівного доступу до

корекційно-розвиткових послуг та формування нормативно-правового підґрунтя для поширення інклюзивного навчання в Україні.

Сучасна освітня практика свідчить про зростання кількості дітей із різними порушеннями мовлення, зумовленими як медико-біологічними факторами, так і соціально-педагогічними умовами розвитку. Ці діти потребують своєчасної, кваліфікованої логопедичної підтримки. Як зазначається у наукових джерелах, «надання їм своєчасної кваліфікованої логопедичної допомоги є одним із найважливіших завдань сучасної освіти. Ефективність такої допомоги значною мірою залежить від рівня професійної підготовки вчителів-логопедів, тому зростають вимоги як до якості освітнього процесу, так і до особистісних характеристик фахівців логопедичного профілю» [89, с. 174].

Якість освітнього процесу безпосередньо залежить від того, наскільки в ньому враховуються та реалізуються потенційні можливості розвитку кожного здобувача освіти, а також його індивідуальні особливості. Незалежно від наявних фізичних чи психічних обмежень, кожна дитина має певні ресурси для розвитку, раціональне використання яких сприяє підвищенню рівня її соціальної адаптації та якості життя. Результативність педагогічної підтримки таких учнів значною мірою визначається рівнем професійної підготовки вчителів-логопедів. Саме тому сучасні вимоги до якості освіти передбачають удосконалення змісту та технологій підготовки майбутніх логопедів, а також розвиток їхніх особистісних і професійних якостей.

На сучасному етапі розвитку системи логопедичної допомоги в Україні активно створюються інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), у межах діяльності яких фахівці-логопеди здійснюють психолого-педагогічне консультування, надають методичну підтримку та проводять комплексну оцінку розвитку дитини з метою виявлення її особливих освітніх потреб [80].

Професійна діяльність учителя-логопеда передбачає не лише

корекцію мовленнєвих порушень, а й подолання у дітей супутніх труднощів, пов'язаних із когнітивною чи емоційною сферою. Сучасний логопед працює з різними нозологічними групами дітей, зокрема з тими, хто має комбіновані порушення розвитку. Це зумовлює потребу якісної фахової підготовки майбутніх спеціалістів у закладах вищої освіти, орієнтованої на практичну діяльність і формування професійних компетентностей. Такий фахівець має бути здатним ефективно діяти у міждисциплінарному середовищі, виявляти дослідницьку ініціативу, комунікативну гнучкість і володіти сучасними логопедичними технологіями [53].

Нормативно-правову основу професійної підготовки майбутніх логопедів визначають державні документи, серед яких: «Положення про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів» [75], Закон України «Про вищу освіту» [84], «Класифікатор професій України» ДК 003:2010 [29], Концепція розвитку інклюзивного навчання [33], «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» [82], «Типове положення про філію закладу освіти» [83], «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» [80], «Положення про логопедичні пункти системи освіти» [81]. Усі ці документи акцентують увагу на потребі підготовки висококваліфікованих логопедів, здатних реалізовувати державну політику у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Концептуальні основи професійної підготовки нової генерації фахівців-логопедів детально висвітлено у працях таких науковців, як А. Лякішева [101], М. Берегова [2], Т. Бугаєнко [42], С. Миронова [52], М. Заушнікова [24], Л. Кашуба [28], О. Лабенко [28], О. Ласточкіна [42], В. Литвиненко [42], Ю. Максимів [47], Ю. Пінчук [69], І. Мартиненко [48], І. Мельничук [51], С. Чупахіна [101], Г. Мицик [55], О. Іонова [27], Н. Пахомова [65], Т. Потапчук [101], Н. Сінопльнікова [89], Л. Федорович [96], М. Шеремет [104].

Науковці одностайно підкреслюють, що підготовка сучасного

вчителя-логопеда має бути спрямована на формування конкурентоспроможного, соціально мобільного, самостійного у прийнятті професійних рішень спеціаліста, який здатний до безперервного самовдосконалення та творчого розвитку у професійній діяльності.

Актуальність досліджуваної проблеми, її теоретична і практична значущість зумовили вибір теми магістерської роботи: **«Формування професійної готовності студентів-логопедів до майбутньої діяльності».**

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і моделі формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Розкрити сутність основних понять і визначити методологічні підходи до проблеми формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.
2. З'ясувати структуру, критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності.
3. Теоретично обґрунтувати комплекс педагогічних умов, що сприяють ефективному формуванню професійної готовності майбутніх учителів-логопедів.
4. Розробити та представити модель процесу формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.
5. Створити методичні рекомендації, спрямовані на підвищення результативності формування професійної готовності майбутніх учителів-логопедів у процесі підготовки у закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів у системі вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження виступили такі підходи: особистісно орієнтований, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний і системний. Для з'ясування стану розробленості проблеми використано аналітико-пошуковий, термінологічний, порівняльний і проблемно-аналітичний методи. Емпіричні методи (спостереження, анкетування, аналіз навчальних програм) застосовувалися для вивчення сучасного стану формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності у процесі їх підготовки у закладах вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти для вдосконалення змісту й технологій професійної підготовки майбутніх логопедів, розроблення методичних рекомендацій і впровадження новітніх підходів до формування їхньої професійної готовності.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (106 найменувань) і одного додатку. Загальний обсяг роботи – 74 сторінок, з них 61 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Професійна підготовка вчителів-логопедів у системі сучасної педагогічної освіти

В останні роки серед осіб із особливими освітніми потребами дедалі більшу частку становлять діти та учнівська молодь із порушеннями мовлення. Це зумовлює актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності, спрямованої на створення ефективної системи логопедичної допомоги, яка б задовольняла освітні потреби кожного вихованця та сприяла розвитку їхніх мовленнєвих умінь і навичок. Формування висококваліфікованих фахівців у цій галузі є одним із пріоритетних завдань сучасної педагогічної освіти.

Науковці у сфері спеціальної педагогіки активно досліджують проблему дислексії та дисграфії, які належать до провідних чинників шкільної неуспішності. За результатами обстежень, до 30% дітей із порушеннями мовлення мають прояви цих специфічних труднощів у письмі та читанні [101, с. 160].

Інклюзивні процеси, що відбуваються в сучасній системі освіти, вимагають якісно нової підготовки майбутніх логопедів, здатних працювати в умовах різнорівневого навчання. Тому особливої значущості набуває питання формування професійної готовності майбутнього вчителя-логопеда у процесі навчання у закладі вищої освіти.

Проблема підготовки фахівців-логопедів до професійної діяльності широко представлена в наукових дослідженнях. Зокрема, у працях сучасних учених аналізуються особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх логопедів [2; 108]; визначено організаційно-педагогічні умови, необхідні для розвитку їхньої професійної компетентності [2; 104]; розкрито питання формування професійно-педагогічної майстерності та розвитку комунікативної культури майбутніх учителів-

логопедів [43; 53].

Важливі орієнтири щодо підготовки фахівців логопедичного профілю визначено у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») [74] від 3 листопада 1993 р., де наголошується, що у процесі реформування змісту освіти пріоритетним стає врахування індивідуальних особливостей і потреб дітей із психофізичними порушеннями. Програма підкреслює важливість формування нової генерації педагогічних кадрів — логопедів, підготовлених до роботи з дітьми, які потребують корекційно-компенсаторної допомоги.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014), вища освіта — це сукупність систематизованих знань, умінь, практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей та інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти чи науковій установі у певній галузі знань за конкретною кваліфікацією, рівень яких перевищує повну загальну середню освіту [84].

Як зазначає Н. Холявко, «система вищої освіти є високодинамічною та гнучкою структурою, здатною адекватно реагувати на зміни зовнішнього економічного середовища» [98, с. 287]. Це твердження підкреслює важливість адаптивності освітньої системи до суспільних і професійних викликів, що особливо актуально у контексті підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти.

Відповідно до положень Закону України «Про вищу освіту» [84], зміст підготовки майбутніх логопедів на різних освітніх рівнях у межах ліцензованої спеціальності визначається освітніми програмами, які розробляються безпосередньо закладами вищої освіти. Підготовка фахівців за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» з логопедичним спрямуванням реалізується через різні освітні програми, у межах яких кваліфікації можуть мати різне формулювання — «логопед», «учитель-логопед» тощо. Посада вчителя-логопеда передбачена, зокрема, у складі логопедичних пунктів, що функціонують при закладах загальної середньої освіти.

У Національному класифікаторі України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» [29] професію «учитель-логопед» віднесено до:

- Розділу 2 – Професіонали;

- Підрозділу 23 – Викладачі;
- Класу 234 – Учителі спеціалізованих навчальних закладів;
- Підкласу 2340 – Учитель-логопед.

Зазначений підрозділ охоплює професії, що потребують високого рівня спеціальних знань у відповідній галузі науки і передбачають виконання складних професійних завдань, які вимагають кваліфікації, підтвердженої дипломом про повну вищу освіту освітнього рівня *магістра* або *спеціаліста* [29]. Таким чином, класифікатор професій виконує функцію уніфікації назв посад і професій, забезпечуючи єдність у визначенні їх статусу в нормативно-правовому полі України.

Назву посади «*учитель-логопед*» також зафіксовано у Випуску 80 «Соціальні послуги» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників [20], доопрацьованому та затвердженому наказом Міністерства соціальної політики України від 29 березня 2017 року № 518.

Цей випуск Довідника регламентує єдині вимоги до визначення посадових обов'язків, професійних функцій та кваліфікаційних характеристик працівників, які надають соціальні та корекційно-освітні послуги, у тому числі вчителів-логопедів.

Кожна кваліфікаційна характеристика у документі містить три основні структурні блоки:

1. «Завдання та обов'язки»,
2. «Повинен знати»,
3. «Кваліфікаційні вимоги», що дає можливість чітко окреслити професійний профіль і вимоги до компетентності фахівців-логопедів.

У розділі «Завдання та обов'язки» Випуску 80 «Соціальні послуги» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників наведено широкий перелік професійних функцій учителя-логопеда. Згідно з документом, учитель-логопед здійснює навчальну, корекційно-розвиткову, компенсаційну та реабілітаційну роботу з дітьми, які мають різні порушення мовлення. До його обов'язків належать: розроблення, удосконалення й упровадження навчально-корекційних програм; забезпечення оптимальних умов для засвоєння дітьми компенсаційно-корекційних методик із урахуванням характеру порушень,

вікових і психофізичних особливостей; сприяння соціальній адаптації та реабілітації вихованців; системне вивчення динаміки мовленнєвого розвитку кожної дитини.

Учитель-логопед створює сприятливе освітньо-розвивальне середовище для дітей із важкими порушеннями мовлення (ринолалією, заїканням, алалією, афазією, дизартрією тощо), розробляє ефективну педагогічну й корекційну стратегію, прогнозує шляхи навчання, соціалізації та професійного самовизначення дітей. Він обирає адекватні методи й засоби логопедичної та реабілітаційної роботи, надає консультативну допомогу батькам щодо подолання дефектів усного й писемного мовлення їхніх дітей, проводить індивідуальні, підгрупові та фронтальні заняття. Важливим завданням логопеда є формування у вихованців почуття впевненості у власних силах, розвиток позитивної самооцінки, мотивації до мовленнєвої активності. Окрім того, учитель-логопед здійснює керівництво асистентами, планує та аналізує результати роботи, веде необхідну психолого-педагогічну, статистичну та реабілітаційну документацію [20].

У розділі «Повинен знати» цього ж Довідника [20] визначено коло спеціальних знань, якими має володіти фахівець для якісного виконання професійних функцій. До них належать: знання законодавчих і нормативно-правових актів у сфері освіти, методів діагностики й корекції мовленнєвих порушень, принципів побудови навчально-корекційних програм, а також сучасних підходів до роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби.

У «Термінологічному словнику. Основи дефектології» подано такі визначення ключових понять: «логопед» — це корекційний педагог, який займається усуненням порушень мовлення у дітей і дорослих; «мовлення» — форма спілкування, що історично склалася у процесі суспільної діяльності людини та реалізується за допомогою мови [95].

Подібні, хоча й з певними відмінностями, визначення поняття «логопед» подають і сучасні науковці. Так, Л. Федорович визначає логопеда як корекційного педагога, який усуває порушення мови та мовлення у дітей, підлітків і дорослих [98, с. 287]. М. Берегова вважає, що учитель-логопед — це педагог, діяльність якого спрямована на виявлення й аналіз мовленнєвих

порушень у дітей різного віку, встановлення їх причин, розроблення та реалізацію індивідуальних програм корекційної роботи [2].

Порівняльний аналіз наведених трактувань дає підстави визначити, що логопед — це корекційний педагог, який працює над усуненням мовленнєвих розладів як у дітей, так і у дорослих, тоді як учитель-логопед зосереджує свою діяльність переважно на дитячій аудиторії. Основними напрямками його професійної роботи є навчальна, корекційно-розвиткова, компенсаційна та реабілітаційна діяльність, спрямована на подолання порушень мовлення в дітей [20].

На думку С. Чупахіної, Т. Потапчук та А. Лякішевої, педагогічна діяльність учителя-логопеда в умовах інклюзивного освітнього середовища має свої специфічні особливості, які потребують посилення практико орієнтованої складової підготовки фахівців [103, с. 159].

Як наголошує С. Миронова, підвищення якості професійної підготовки вчителів-логопедів є надзвичайно важливим завданням сучасної педагогічної освіти. Учений підкреслює, що діяльність учителя-логопеда охоплює корекцію й подолання у дітей різноманітних мовленнєвих порушень, роботу з дітьми різних нозологічних груп, у тому числі з комбінованими розладами розвитку. Це вимагає від закладів вищої освіти забезпечення комплексної, міждисциплінарної підготовки майбутніх логопедів, формування у них практичних компетентностей, дослідницьких навичок, комунікативної культури та вміння застосовувати інноваційні логопедичні технології у професійній діяльності [52].

Аналіз спеціальної психолого-педагогічної літератури (Л. Федорович, С. Шаховська М. Малофєєв, Миронова, Ю. Пінчук. та ін.) засвідчив наявність різних наукових підходів до визначення сутності діяльності вчителя-логопеда.

На думку Л. Федорович, професійна діяльність логопеда охоплює профілактичний, діагностичний і корекційний напрями роботи з особами, які мають первинні або вторинні порушення мовлення. Учена підкреслює, що така діяльність реалізується через систему логопедичної роботи, яка включає комплекс заходів із виявлення, попередження та усунення порушень усного й писемного мовлення з раннього віку [96]. Це визначення є, на нашу думку, найбільш комплексним і відображає багатовимірний характер професійної

діяльності логопеда.

Н. Сінопальнікова акцентує увагу на необхідності цілеспрямованої професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-логопедів у закладах вищої освіти. Під цим поняттям дослідниця розуміє *«процес професійного становлення особистості, що включає систему соціально-педагогічних впливів, спрямованих на формування професійно важливих якостей, необхідних для роботи з особами, які мають мовленнєві порушення, а також на засвоєння основ логопедичного знання і розвиток готовності до виконання педагогічних, діагностичних і корекційних функцій»* [89, с. 175].

Ми поділяємо позицію Ю. Пінчук [69] та Н. Сінопальнікової [89], які вважають, що професійна підготовка вчителя-логопеда є інтегрованою системою, що поєднує взаємопов'язані види підготовки: методологічну, методичну, культурологічну, психолого-педагогічну, дидактичну, спеціальну, професійно-етичну та практичну. Кожен із цих компонентів відіграє важливу роль у формуванні готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності.

Методологічна підготовка передбачає формування у студентів системи знань про принципи, методи наукового пізнання та перетворення педагогічної практики. Вона сприяє розвитку вміння проєктувати ефективні стратегії навчання та виховання дітей із порушеннями мовлення, визначати педагогічні цілі й методи їх досягнення.

Методична підготовка спрямована на оволодіння принципами, змістом, формами й засобами логопедичної роботи, сучасними методами діагностики, корекції та профілактики мовленнєвих порушень. Цей компонент забезпечує готовність майбутніх фахівців до здійснення корекційно-розвиткової діяльності у закладах освіти.

Культурологічна підготовка формує світоглядну позицію майбутнього логопеда, розвиває його загальну ерудицію, здатність до міжкультурної комунікації, гуманістичне ставлення до дитини.

Психолого-педагогічна підготовка має на меті розвиток професійних якостей, педагогічного мислення, комунікативних умінь, а також творчої індивідуальності майбутнього фахівця. Вона сприяє розумінню закономірностей психічного розвитку дітей і специфіки педагогічної взаємодії в умовах

інклюзивної освіти.

Дидактична підготовка забезпечує формування умінь організовувати навчально-виховний процес, застосовувати корекційні методики з урахуванням виду мовленнєвого порушення, вікових та індивідуальних особливостей дітей, створювати сприятливе навчальне середовище.

Спеціальна підготовка охоплює засвоєння теоретичних і практичних знань із логопедії, психолінгвістики, нейропсихології та суміжних наук, необхідних для ефективної діагностики й корекції мовленнєвих розладів.

Професійно-етична підготовка сприяє формуванню у студентів морально-етичних якостей, педагогічного такту, толерантності, гуманного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами. Вона ґрунтується на принципах педагогічної етики, поваги до гідності дитини, запобігання будь-яким проявам фізичного чи психологічного насильства [70; 92].

Таким чином, професійна підготовка майбутнього вчителя-логопеда є багатокомпонентним процесом, який інтегрує різні види навчальної, практичної та виховної діяльності. Її результатом виступає сформована готовність до здійснення комплексної педагогічної, діагностичної, корекційної та консультативної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Метою *практичної підготовки* є формування системи вмінь і навичок, розвиток здібностей та набуття професійного досвіду логопедичної діяльності.

Отже, аналіз психолого-педагогічних джерел дозволяє зробити висновок, що професійна діяльність учителя-логопеда має складну, багатофункціональну структуру, яка поєднує профілактичні, діагностичні, корекційно-розвиткові та реабілітаційні напрями роботи. Її ефективність безпосередньо залежить від рівня сформованості професійної готовності фахівця, що визначається якістю його підготовки у закладі вищої освіти.

Професійна підготовка майбутнього логопеда є цілісною інтегрованою системою, у межах якої взаємопов'язано функціонують методологічна, методична, культурологічна, психолого-педагогічна, дидактична, спеціальна, професійно-етична та практична складові. Кожна з них спрямована на формування в студентів необхідних знань, умінь, ціннісних орієнтацій і професійно важливих якостей.

Зміст і структура професійної діяльності логопеда, визначені у нормативно-

правових документах та наукових дослідженнях, окреслюють високі вимоги до його компетентності, педагогічної майстерності та особистісних характеристик. Тому у процесі підготовки майбутніх учителів-логопедів у закладах вищої освіти особливу увагу слід приділяти практичній складовій, розвитку професійної рефлексії, педагогічного мислення та здатності до використання інноваційних логопедичних технологій.

Підготовка кваліфікованого, соціально активного та етично зрілого логопеда є необхідною умовою підвищення якості корекційно-розвиткової допомоги дітям з порушеннями мовлення та ефективного функціонування системи інклюзивної освіти в Україні.

1.2. Компонентна структура, критерії, показники та рівні сформованості професійної готовності майбутніх логопедів

Обґрунтування структури готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності потребує з'ясування сутності базових понять: «готовність», «діяльність», «готовність до діяльності», «готовність до професійної діяльності» та «готовність майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності».

Проблема готовності як психолого-педагогічного феномена порівняно молода, однак її теоретичні витoki сягають кінця XIX — початку XX століття. У розвитку цього поняття можна виокремити кілька етапів.

Перший етап (кінець XIX — початок XX ст.) характеризується зародженням інтересу до дослідження внутрішніх психічних станів людини, що зумовлюють її здатність до дії. Поняття «готовність» тоді розглядалося переважно у психологічному аспекті — як передумова активності особистості та прояв її волі.

Другий етап (середина XX ст.) пов'язаний із розглядом готовності як феномену стійкості особистості до зовнішніх і внутрішніх впливів. Акцент робився на вивченні нейрофізіологічних механізмів регуляції поведінки, емоційно-вольових процесів та саморегуляції людини.

Третій етап (друга половина XX ст.) позначений розвитком діяльнісного підходу у психології та педагогіці. У цей період готовність почали розуміти як інтегративну якість особистості, що визначає її емоційно-вольовий, інтелектуальний та мотиваційний потенціал щодо певного виду діяльності. У такому контексті готовність розглядається як показник саморегуляції та здатності до ефективного виконання професійних функцій на фізіологічному, психологічному й соціальному рівнях.

У педагогічній науці поняття готовності почало активно розроблятися з 70-х років XX ст. у зв'язку з вивченням структури педагогічної діяльності (В. Морозов [54], З. Курлянд [40], Л. Кондрашова [34], Л. Костюченко [37], Л. Потапкіна [72], Т. Садова [88] та ін.).

З. Курлянд трактує готовність як інтегровану особистісну якість, що поєднує емоційно-когнітивну та вольову мобілізованість індивіда під час

включення в діяльність. На думку дослідниці, вона ґрунтується на позитивному ставленні до професійної роботи, усвідомленні її мотивів, цілей і способів реалізації, а також на здатності до продуктивної взаємодії з іншими [40].

Особливо важливою для нашого дослідження є позиція Л. Кондрашової [34], яка трактує готовність як інтегральну характеристику педагогічного професіоналізму. Дослідниця вводить поняття *«морально-психологічна готовність до педагогічної діяльності»*, розуміючи його як цілісне особистісне утворення, що поєднує професійно-педагогічні переконання, спрямованість, працездатність, оптимізм, рефлексію, установку на працю та здатність долати труднощі. Цінність цієї концепції полягає в тому, що готовність розглядається як єдність інтелектуальних, емоційно-вольових і мотиваційних складових педагогічного професіоналізму.

Питання формування готовності до різних видів діяльності досліджували багато науковців. Так, Г. Мицик [55] і Н. Сінопальнікова [89] аналізують готовність учителя-логопеда до професійної діяльності; Л. Черніченко [100] розкриває специфіку готовності майбутніх логопедів до інноваційної діяльності; Б. Чаговець [99] зосереджується на проблемі готовності до евристичної діяльності; В. Морозов [54] – до організації діалогічного навчання; С. Мантуленко [46] – до профільного навчання; В. Іванова [25] – до творчої професійної діяльності; О. Бондаренко [4] – до краєзнавчої роботи.

Як показує аналіз, у сучасній науці відсутнє єдине трактування поняття “готовність”, проте більшість дослідників розглядають її як динамічний особистісний стан і стійку професійну якість, що забезпечує успішність діяльності в певній галузі.

Так, О. Бондаренко розуміє готовність як стан особистості, що постійно трансформується під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, відображаючи процес її формування та переходу на нові рівні розвитку [5, с. 6].

В. Морозов визначає готовність майбутнього педагога до діалогічного навчання як складне особистісне утворення, що поєднує установку на діалог, комунікативну компетентність, емпатію, рефлексію, організаторські та креативні здібності — тобто ті якості, що забезпечують результативність освітнього процесу [54, с. 8].

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки поняття «готовність до професійної діяльності» тісно пов'язується з компетентнісним підходом, який передбачає інтеграцію знань, умінь, цінностей, мотивацій та досвіду в єдину систему професійної поведінки. Для майбутніх учителів-логопедів така готовність означає здатність застосовувати логопедичні, психолого-педагогічні та корекційні знання у практиці, здійснювати професійне спілкування, планувати індивідуальні маршрути розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями, використовувати інноваційні методи й технології.

Таким чином, аналіз еволюції наукових підходів дає підстави розглядати готовність майбутнього вчителя-логопеда до професійної діяльності як інтегративну характеристику особистості, що поєднує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий і рефлексивний компоненти. Вона є передумовою успішної самореалізації педагога в умовах сучасної інклюзивної освіти.

В. Іванова обґрунтовує поняття *готовності до творчої професійної діяльності* як сукупність стійкої мотивації до творчої активності, знань про теоретичні основи педагогічної творчості, емоційно-психологічної налаштованості та творчих здібностей, що забезпечують здатність створювати оригінальні продукти професійної діяльності у нестандартних ситуаціях [25, с. 8].

С. Мантуленко розглядає *готовність учителя до профільного навчання* як інтегроване утворення, яке включає індивідуально-психологічні якості, професійно-педагогічні знання, уміння й навички, зумовлені специфікою профільного освітнього процесу [46, с. 21].

Б. Чаговець, досліджуючи готовність педагога до евристичного навчання, визначає її як цілісний феномен, що поєднує мотивацію до використання евристичних методів, сформовані інтелектуальні прийоми мислення, креативні здібності та емоційно-вольові риси, які забезпечують продуктивність навчального процесу в евристичних формах [99, с. 6].

Узагальнення цих підходів дає підстави стверджувати, що наукові погляди щодо природи готовності не суперечать один одному, а доповнюють і конкретизують зміст цього складного феномена, розкриваючи різні аспекти

професійної діяльності педагога. Відмінності у визначеннях обумовлені специфікою діяльності, яку досліджували автори, та методологічними підходами, на яких ґрунтувалися їхні праці.

Спираючись на узагальнення наукових позицій, у цій роботі готовність розуміємо як особистісний психічний стан і водночас якісне новоутворення у структурі особистості, що формується на певному етапі її розвитку і проявляється як вибіркова активність у процесі підготовки, організації та виконання професійної діяльності [107, с. 78].

Для уточнення сутності поняття «*готовність до діяльності*» важливо з'ясувати, що мається на увазі під терміном «*діяльність*». У навчальному посібнику В. Гладуша та Г. Лисенка «Педагогіка вищої школи» діяльність визначається як динамічна система взаємодії людини з навколишнім світом, у процесі якої вона досягає свідомо поставлених цілей, що виникають із внутрішніх потреб. При цьому людина виступає як суб'єкт діяльності, а її дії спрямовані на перетворення об'єкта цієї діяльності [17, с. 3].

С. Гончаренко у «*Українському педагогічному словнику*» тлумачить діяльність як спосіб буття людини у світі, її здатність активно впливати на середовище та вносити до нього зміни [16, с. 98]. Таким чином, діяльність виступає провідною формою реалізації сутності людини, а готовність до неї — як передумова її ефективного здійснення.

У світлі сучасних психолого-педагогічних уявлень *готовність до певного виду діяльності* розглядається як мобілізаційний стан особистості, що забезпечує активізацію її психічних і фізичних ресурсів, інтегрує досвід, знання, мотивацію, емоційно-вольові якості та установки, необхідні для успішного виконання професійних функцій.

З. Курлянд визначає *готовність до діяльності* як інтегровану якість особистості, що відображає її емоційну, когнітивну та вольову мобільність у момент включення в діяльність [40, с. 18]. Така готовність передбачає наявність у фахівця сформованої системи цінностей, професійної позиції, стійких мотивів і здатності до самоорганізації.

Особистісна готовність у цьому контексті трактується як внутрішній ресурс професіонала, що визначає його ставлення до педагогічної праці, рівень

самооцінки, здатність долати труднощі й творчо вирішувати професійні завдання. Саме вона є підґрунтям ефективності педагогічної діяльності, адже успіх роботи вчителя значною мірою залежить від сформованості його ціннісних орієнтацій, рефлексії та емоційної стабільності.

На думку Л. Потапкіної, *готовність до професійної діяльності* — це закономірний і цілеспрямований результат спеціальної підготовки фахівця, що виявляється у його мотиваційній налаштованості на працю, здатності долати труднощі, прагненні до саморозвитку та професійного вдосконалення. Саме готовність, на думку дослідниці, забезпечує регуляцію професійної діяльності та її результативність [72, с. 204].

Т. Садова характеризує готовність до педагогічної діяльності як динамічне, полікомпонентне та інтегративне утворення, до основних ознак якого належать цілісність, стійкість і динамізм. Учена виокремлює два ключові компоненти готовності:

- мотиваційно-цільовий, що охоплює професійні настанови, інтерес до обраної спеціальності, позитивне ставлення до педагогічної праці, прагнення до самореалізації;
- змістово-операційний, який включає систему професійних знань, умінь і навичок, педагогічне мислення, організаторські здібності, комунікативну компетентність, рефлексію та здатність до застосування інноваційних технологій [88, с. 188].

З урахуванням сучасних тенденцій у вищій освіті, особливо у сфері підготовки логопедів, поняття *готовності до професійної діяльності* слід розглядати у контексті компетентнісного підходу. Це означає, що готовність не обмежується лише знаннями чи вміннями, а передбачає сформованість комплексу компетентностей — когнітивних, практичних, емоційно-ціннісних та соціальних, які забезпечують ефективне виконання професійних функцій у реальних умовах освітнього процесу.

Для майбутніх учителів-логопедів готовність до професійної діяльності — це не лише володіння корекційними методиками, а й здатність до творчого мислення, емпатії, комунікації, саморефлексії, толерантності та інноваційності. Така готовність визначає рівень їхньої професійної культури та гуманістичну

спрямованість педагогічної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі.

Проблема підготовки вчителів-логопедів до професійної діяльності нерозривно пов'язана з визначенням сутності поняття *«готовність учителя-логопеда до професійної діяльності»*. Науковці С. Чупахіна, Т. Потапчук, А. Лякішева трактують її як сформованість професійних компетентностей фахівця в галузі логопедії та здатність реалізовувати їх у різних типах закладів освіти [101, с. 162]. Такий підхід підкреслює, що готовність не є статичним станом, а відображає здатність особистості адаптуватися до змін професійного середовища та впроваджувати здобуті знання у практику.

Ю. Максимів і С. Чупахіна зазначають, що під час навчання майбутні логопеди повинні оволодіти комплексом академічних, професійних і соціально-особистісних компетентностей. Серед них: уміння застосовувати психолого-педагогічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання; реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології; здійснювати діагностико-консультативну діяльність; користуватися теоретичними та емпіричними методами дослідження; аналізувати результати корекційної роботи; прагнути до саморозвитку і професійного вдосконалення впродовж життя. Дослідники також наголошують на важливості соціальних компетентностей, серед яких уміння працювати в команді, налагоджувати комунікацію з колегами, батьками, дітьми, дотримуватися принципів партнерства і взаємоповаги [47, с. 70].

М. Шеремет у своїх дослідженнях конкретизує систему професійних компетентностей учителя-логопеда, виділяючи серед них діагностичну, навчально-виховну, корекційно-розвивальну, консультативну, інноваційну, дослідницьку, методичну, інформаційно-просвітницьку та організаційно-управлінську [102]. Такий підхід свідчить про багатовимірність професійної готовності логопеда, що передбачає не лише знання логопедичних методик, а й уміння діяти у міждисциплінарному просторі сучасної освіти.

Важливий внесок у розуміння професійної діяльності логопеда зробила Г. Мицик. Аналізуючи праці Ю. Пінчук, Л. Федорович та інших учених, вона визначає основні функції майбутнього вчителя-логопеда, серед яких:

- діагностико-аналітична — виявлення відхилень у розвитку, аналіз мовленнєвих і когнітивних порушень;

- корекційно-розвиткова — усунення чи зменшення відхилень у процесах навчання й соціалізації;
- дидактична — організація навчального процесу відповідно до індивідуальних потреб дітей;
- виховна — формування соціально прийнятної поведінки та позитивних особистісних якостей;
- консультативна — взаємодія з педагогами, психологами, батьками;
- трансформаційна — адаптація методик до індивідуальних можливостей дитини;
- конструктивно-організаторська — впровадження технологій інклюзивного навчання;
- комунікативна — забезпечення ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу [55, с. 74].

С. Миронова підкреслює, що ефективність логопедичної діяльності визначається дотриманням принципів педагогічної гуманізації — індивідуального підходу, стимулювання самостійної активності дитини, міждисциплінарної взаємодії та партнерства з родиною [52]. Відтак, готовність майбутнього вчителя-логопеда включає не лише професійні знання, а й гуманістичні переконання, етичну зрілість та здатність до співпраці.

Проблема структури готовності є однією з центральних у дослідженнях педагогічної майстерності. Більшість науковців (З. Ленів, В. Морозов, Б. Чаговець та ін.) розглядають готовність як системне утворення, що складається з низки взаємопов'язаних компонентів, які забезпечують цілісність особистості вчителя.

Так, З. Ленів виокремлює такі структурні компоненти готовності до діяльності:

- психологічна готовність, що виявляється у професійній спрямованості особистості, мотивації, емоційній стабільності;
- науково-теоретична готовність, яка передбачає наявність педагогічних, психологічних і дефектологічних знань;
- практична готовність, що включає сформовані професійні вміння й навички;

- психофізична готовність, пов'язана з розвитком професійно значущих якостей;
- фізична готовність, яка забезпечує працездатність і витривалість у професійній діяльності [43, с. 59].

В. Морозов, досліджуючи готовність майбутніх педагогів до діалогічного навчання, визначає її як результат комплексної підготовки, який включає мотиваційну, теоретичну та практичну складові. На його думку, ці компоненти формуються у взаємодії під час навчального процесу, що ґрунтується на принципах діалогу, рефлексії та співпраці [54, с. 9].

Б. Чаговець пропонує власну структуру готовності до евристичного навчання, яка охоплює мотиваційний, когнітивний, операційний та гуманістично-креативний компоненти, підкреслюючи єдність інтелектуальної, емоційної й моральної сфер у формуванні професійної готовності [99, с. 7].

Узагальнюючи підходи різних авторів, можемо дійти висновку, що готовність майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності є інтегрованим системним утворенням, яке поєднує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий та рефлексивний компоненти. Саме гармонійна взаємодія цих складових забезпечує ефективність професійної діяльності логопеда, його здатність до саморозвитку, творчості та інноваційної педагогічної практики.

На наш погляд, особливу цінність для дослідження становить гуманістично-креативний компонент готовності, який забезпечує побудову освітнього процесу на засадах гуманізму, співпраці та творчості. Його сформованість сприяє створенню емоційно сприятливого середовища, зменшує ризик виникнення конфліктів, підвищує рівень взаєморозуміння між учителем і здобувачами освіти, що є надзвичайно важливим для логопедичної практики.

В. Іванова зазначає, що підготовка майбутніх педагогів до творчої професійної діяльності має бути зорієнтована на розвиток інформаційно-пізнавального, мотиваційного, креативно-рефлексивного, емоційно-вольового, операційно-діялісного та оцінного компонентів [25, с. 9]. У цьому підході важливою є ідея гармонійного формування емоційно-вольової, креативно-рефлексивної, інтелектуальної та діяльнісної сфер особистості, що становлять

психологічне підґрунтя професійного становлення вчителя-логопеда.

Подібного погляду дотримується і О. Бондаренко, яка виокремлює такі складові готовності: цільово-мотиваційну (що виконує спонукальну функцію), змістово-операційну (інформаційно-трансляційну), емоційно-вольову (регулятивну) та оцінно-рефлексивну (експертну) [5, с. 6]. Таким чином, дослідниця підкреслює, що готовність є системним утворенням, де кожен компонент виконує свою специфічну функцію, забезпечуючи цілісність професійної діяльності.

С. Мантуленко розглядає готовність учителя до профільного навчання як інтегративне утворення, що включає цільово-мотиваційний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-технологічний та оцінно-рефлексійний компоненти. На думку дослідниці, підготовка педагога має бути спрямована на розвиток творчого мислення, здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між педагогічними явищами, формування організаторських умінь, ініціативності та активності [46, с. 40].

Аналізуючи різні підходи, можна констатувати, що єдиного розуміння структури готовності немає, проте більшість дослідників сходяться на тому, що основними її складовими є мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, оцінно-рефлексивний та емоційно-вольовий компоненти, які у своїй взаємодії забезпечують ефективність професійної діяльності педагога.

У контексті підготовки майбутніх учителів-логопедів Н. Сінопальнікова пропонує трактування готовності як результату професійної підготовки, що може мати різний рівень сформованості залежно від досвіду, знань і мотивації студента [89, с. 175]. Дослідниця вважає, що готовність учителя-логопеда — це особистісна якість, що об'єднує позитивне ставлення до професії, професійні знання, вміння, навички, психічну стабільність і відповідальність за результати власної діяльності.

У *Словнику психолого-педагогічних понять і термінів* термін «*підготовленість*» визначено як «наявність підготовки до будь-якої справи чи діяльності» [91]. У цьому контексті підготовленість майбутнього логопеда відображає рівень сформованості спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності, і є показником його

компетентності.

На думку Н. Сінопальнікової, структура підготовки майбутнього вчителя-логопеда до професійної діяльності включає мотиваційно-цільовий, змістовий, операційний та результативно-оцінний компоненти [90].

Мотиваційно-цільовий компонент охоплює інтерес до професії, позитивне ставлення до логопедичної діяльності, прагнення до самовдосконалення та готовність працювати в команді з іншими фахівцями. Як зазначає Ю. Пінчук, цей компонент пов'язаний також із умінням об'єднувати зусилля педагогів і батьків для розвитку дитини, здійснювати діагностику, профілактику та просвітницьку роботу [69, с. 176].

Змістовий компонент включає систему знань із логопедії, педагогіки, психології, медицини та мовознавства. Основне місце тут займає курс *«Логопедія»*, який передбачає засвоєння теорії та практики діагностики, профілактики і подолання мовленнєвих порушень, формування уміння застосовувати наукові принципи в роботі з різними віковими групами [89, с. 176].

Операційний компонент виявляється у володінні методами, формами і засобами навчання. До традиційних форм відносять лекції, семінари, лабораторні та практичні заняття, самостійну роботу студентів. Разом із тим, ефективними є й інтерактивні методи — лекції-пресконференції, ділові ігри, «круглі столи», тренінги, що сприяють розвитку комунікативних і організаційних навичок [89, с. 177].

Результативно-оцінний компонент характеризує здатність студента оцінювати власну діяльність, рефлексувати професійний досвід, робити висновки щодо ефективності застосованих методів і технологій.

Як зазначають Н. Сінопальнікова, С. Шаховська та Л. Федорович, у процесі підготовки логопедів доцільно використовувати інформаційно-розвивальні, проблемно-пошукові та практичні методи навчання, які забезпечують цілісність пізнавальної та діяльнісної складових. До них належать лекції, дискусії, евристичні бесіди, аналіз педагогічних ситуацій, вирішення логопедичних задач, рольові та ділові ігри [89, с. 177].

Особливе місце у формуванні професійної готовності займає логопедична

практика, яку Н. Сінопальнікова та О. Іонова розглядають як важливий етап професійного становлення. Під час навчальної практики студенти ознайомлюються з діяльністю логопеда, оволодівають навичками планування занять, ведення мовленнєвої карти, аналізу результатів діагностики, надання консультативної допомоги батькам. Виробнича практика передбачає самостійне проведення різних форм логопедичної роботи — індивідуальних, групових, фронтальних занять — у дошкільних, шкільних та медичних закладах [89, с. 178].

Отже, структура готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності є багаторівневою системою, що інтегрує мотиваційні, когнітивні, діяльнісні, емоційно-вольові, креативно-рефлексивні та гуманістичні складові. Вони у своїй сукупності визначають не лише рівень професійної компетентності, а й особистісну зрілість, ціннісні орієнтації, здатність до інновацій та ефективної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Результативний компонент підготовки відображає досягнутий випускником рівень професійної компетентності як інтегральної якості особистості. Йдеться про реальну готовність максимально ефективно здійснювати діагностику, корекційно-превентивне навчання та супровід особистісного розвитку осіб з мовленнєвими порушеннями в умовах інклюзивної освіти [91, с. 178]. Власне результативність тут розуміється як сукупність підтверджуваних результатів (уміння, продукти діяльності, позитивна динаміка розвитку учнів), а не лише як наміри чи декларації.

Отже, підготовка майбутнього вчителя — це полікомпонентна система, що поєднує мотиваційні установки, знання, уміння та навички, сформовані професійні компетентності й відповідні якості особистості педагога.

Орієнтуючись на інноваційні вимоги інклюзивного середовища, Л. Черніченко виокремлює взаємопов'язані мотиваційно-цільовий, когнітивно-операційний, результативно-оціночний та креативний компоненти готовності майбутніх логопедів [100]. Специфіку фахової діяльності в різних типах громад і закладів освіти підсилює підхід Г. Мицик, яка для умов сільської місцевості пропонує чотирикомпонентну модель (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний) і підкреслює значення інклюзивних та інтегративних підходів [56,

с. 7].

Спираючись на аналіз літератури та потреб практики, у цій роботі готовність майбутніх учителів-логопедів розуміємо як психофізіологічний і особистісно-професійний стан, що забезпечує ефективне виконання повного циклу логопедичної діяльності: від діагностики — до корекційно-превентивного навчання та супроводу розвитку. Зміст готовності конкретизуємо через функціонально пов'язані компоненти:

Мотиваційний. Характеризує внутрішню настанову на професію, стійкий інтерес до логопедичної діяльності, готовність до безперервного навчання, прийняття цінностей інклюзивної освіти. Проявляється прагненням опановувати інноваційні практики, брати участь у міждисциплінарній взаємодії, розробляти й упроваджувати нові форми корекційно-розвиткової роботи з різними категоріями здобувачів освіти.

Когнітивний. Охоплює систему знань із логопедії, психолінгвістики, нейропсихології, педагогіки та медицини, а також знання про моделі надання спеціальних освітніх послуг і нормативно-правові засади інклюзивної освіти. Важливий акцент — доказовість: обізнаність із протоколами скринінгу/діагностики, критеріями відбору методик та індикаторами ефективності втручань.

Діяльнісний. Відображає сформований комплекс умінь: діагностичних (скринінг, обстеження, інтерпретація даних), корекційно-методичних (планування, проектування та проведення індивідуальних/підгрупових/групових занять), консалтингових (робота з батьками й командою супроводу), міжвідомчої взаємодії (освіта — охорона здоров'я — соціальні служби), документування й моніторингу динаміки.

Емоційно-вольовий. Комплекс якостей, що забезпечують емоційну стабільність, самоконтроль, стресостійкість, витривалість, емпатію та толерантність у взаємодії з дітьми та дорослими. Критично важливо для запобігання професійному вигоранню й підтримання позитивного терапевтичного альянсу з дитиною та родиною.

Рефлексивно-оцінний. Здатність до самоспостереження й самооцінювання власної практики: постановка цілей, вибір критеріїв і показників ефективності,

аналіз досягнутих результатів, виявлення причин труднощів, коригування індивідуальних планів втручання, планування професійного самовдосконалення.

Підсумок моделі. Сукупність зазначених компонентів утворює інтегральну готовність, а її реальна якість виявляється у результативному компоненті — практично підтвердженій спроможності вчителя-логопеда забезпечувати діагностику, корекційно-превентивне навчання й позитивну динаміку розвитку дітей з порушеннями мовлення. Таким чином, готовність є динамічним утворенням, що проходить кілька рівнів сформованості й зростає разом із досвідом, рефлексією та доказовими практиками.

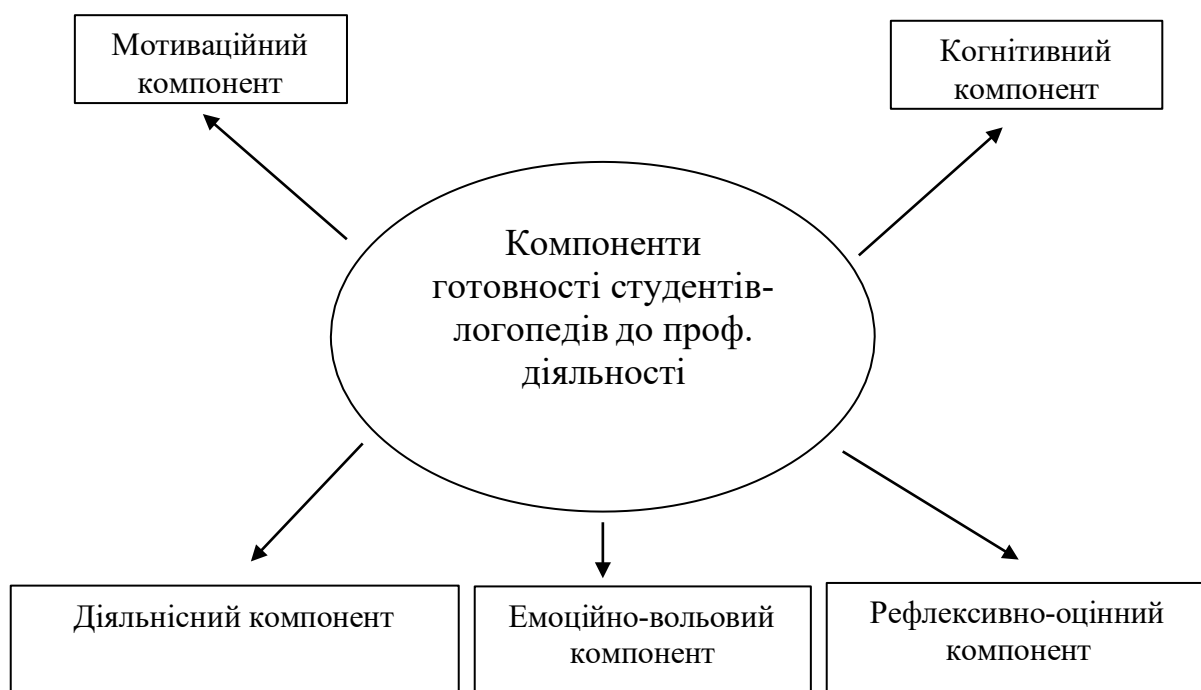

Рис. 1.1 Структура готовності студентів-логопедів до професійної діяльності

Для чіткого визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності необхідно встановити критерії та показники, що дають змогу об'єктивно оцінити ступінь розвитку цієї якості як важливої складової професійної компетентності педагога. Саме вони дають змогу не лише визначити рівень підготовленості майбутніх фахівців, а й простежити динаміку становлення їх професійної компетентності, виявити сильні сторони та напрями подальшого вдосконалення навчального процесу.

Критерії та показники дозволяють здійснювати комплексну оцінку результатів підготовки майбутніх учителів-логопедів, надаючи можливість отримати як кількісні, так і якісні характеристики досягнутих результатів, що є основою для своєчасного корегування педагогічного процесу. Кожен із компонентів готовності має відповідні критерії, які допомагають простежити динаміку розвитку цього складного особистісного утворення в процесі фахової підготовки студентів.

У «Педагогічному словнику» поняття *критерій* (від грец. *criterion* — засіб судження, оцінювання) визначається як ознака або характеристика, на основі якої здійснюється оцінювання, класифікація або порівняння певних явищ і процесів. У педагогічній теорії критерій розглядається як сукупність якісних характеристик, що дозволяють оцінити ступінь прояву досліджуваної властивості чи рівень досягнутого результату. Визначеність критерію виявляється через конкретні показники, які відображають кількісні або якісні зміни у професійному становленні особистості педагога [66].

Показники, у свою чергу, виступають вимірюваними параметрами критерію — вони дають змогу оцінити певну властивість, зробити процес спостереження та вимірювання педагогічного явища об'єктивним і науково обґрунтованим.

Під час визначення критеріїв і показників готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності ми спиралися на особистісно-діяльнісний підхід, який дозволяє розглядати становлення майбутнього педагога як цілісний процес взаємодії мотиваційних, когнітивних і практичних компонентів. Вихідними вимогами до формування критеріїв стали їх об'єктивність, наукова достовірність, чіткість формулювання, динамічність і системність.

Узагальнені компоненти, критерії та показники готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності подано в таблиці 1.1.

Визначення рівнів сформованості готовності базується на теоретичних положеннях щодо поетапного розвитку професійних якостей особистості. Перехід від одного рівня до іншого супроводжується якісними змінами у структурі готовності, поглибленням її змістових і функціональних характеристик.

Спираючись на наукові праці українських учених у галузі спеціальної освіти (Л. Черніченко [100], Н. Сінопальнікової [89], Г. Мицик [55], С. Миронової [52] та ін.), ми виокремлюємо три рівні сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності:

Репродуктивний рівень — характеризується володінням елементарними знаннями та вміннями, що дозволяють відтворювати професійні дії за зразком; спостерігається ситуативна мотивація та недостатня самостійність у розв’язанні фахових завдань.

Продуктивний рівень — передбачає сформованість базових професійних компетентностей, уміння застосовувати знання в типових ситуаціях, поєднувати теоретичну підготовку з практикою; з’являється усвідомлене позитивне ставлення до професійної діяльності.

Творчий рівень — відображає високий ступінь професійної зрілості, що проявляється у творчому підході до розв’язання педагогічних завдань, здатності до інновацій, рефлексії та самовдосконалення; майбутній учитель-логопед виступає суб’єктом власного професійного розвитку.

Таблиця 1.1

Компоненти, критерій та показники готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності

Компоненти	Критерій	Показники
мотиваційний	спонукально-ціннісний	мотиви майбутніх учителів-логопедів полягають у стійкому прагненні до оволодіння системою теоретичних знань і практичних умінь, що забезпечують здійснення корекційно-розвиткової діяльності, вдосконалення методів логопедичної практики, а також творчому використанні інноваційних технологій у контексті інклюзивного навчання дітей і дорослих із різними вадами мовлення
когнітивний	змістово-валеологічний	повнота та системність знань щодо теоретичних основ корекційно-розвиткової діяльності та сучасних моделей надання спеціальних освітніх послуг особам із порушеннями мовлення

діяльнісний	організаційно - діяльнісний	Уміння: організаційні, конструктивні, комунікативні; здатність удосконалювати та адаптувати методики, рекомендації й педагогічний досвід відповідно до професійних завдань; наявність новизни й оригінальності у прийнятті рішень під час реалізації корекційно-розвиткової діяльності
емоційно-вольовий	почуттєво-вольовий	Наявність емоційно-вольових якостей: емпатії, самостійності, ініціативності, емоційної стійкості, самовладання, терплячості, цілеспрямованості, працьовитості, наполегливості, рішучості, самокритичності; здатність регулювати власний емоційний стан і впливати на емоційний стан інших учасників освітнього процесу
рефлексивно-оцінний	діагностичний	адекватно оцінювати власну діяльність і досягнуті результати; усвідомлення необхідності самовдосконалення та професійного зростання.

Готовність студентів-логопедів до професійної діяльності є складним, багатокомпонентним особистісним утворенням, розвиток якого має поетапний характер і передбачає проходження кількох рівнів становлення.

Варто зазначити, що формування цієї готовності не відбувається стихійно. Ефективність цього процесу зумовлюється цілеспрямованою підготовкою майбутніх фахівців, спрямованою на розвиток і закріплення професійно значущих якостей, знань та умінь у спеціально організованих педагогічних умовах. Саме цілеспрямований характер підготовки забезпечує становлення готовності як важливої складової професіоналізму майбутнього учителя-логопеда.

1.3. Методологічні засади формування професійної готовності педагогів-логопедів

Підготовка висококваліфікованого випускника, який упевнено володіє професійними вміннями, здатний критично мислити, впроваджувати інновації, займатися самоосвітою, а також формулювати й успішно розв'язувати професійні завдання, зумовлює необхідність використання в системі фахової підготовки **особистісно орієнтованого, компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного та системного підходів.**

Підготовка випускника-професіонала, впевненого у власних силах, здатного до критичного мислення, інновацій, саморозвитку та успішного розв'язання професійних проблем, потребує комплексного застосування сучасних методологічних підходів. У системі фахової підготовки майбутніх учителів-логопедів важливе місце посідають особистісно орієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний та системний підходи, які взаємодоповнюють один одного, забезпечуючи формування високопрофесійного педагога-спеціаліста.

Г. Шишкін визначає особистісно орієнтований підхід як методологічну орієнтацію у педагогічній діяльності викладачів педагогічного університету, що ґрунтується на системі взаємопов'язаних понять, ідей та способів дій, спрямованих на підтримку процесів самопізнання, самовдосконалення й самореалізації особистості студента як майбутнього педагога. На думку науковця, викладач має зосереджувати основні зусилля на розвитку у студентів унікальних особистісних якостей майбутнього професіонала з гуманістичною спрямованістю [103, с. 292].

Г. Козлова зазначає, що сучасне світове співтовариство одностайно визнає якість освіти основним критерієм розвитку суспільства у XXI столітті. Науковиця підкреслює, що підвищення якості освіти можливе передусім через оновлення змісту підготовки фахівців та орієнтацію освітнього процесу на результат — формування ключових компетентностей, необхідних для ефективної професійної діяльності [30, с. 33].

О. Савченко наголошує, що сутність компетентнісного підходу полягає у спрямуванні освіти на цілісне засвоєння знань і способів практичної діяльності, які забезпечують особистості можливість самореалізації в різних життєвих сферах

[87, с. 16].

Г. Шишкін, поділяючи позиції Є. Бондаревської, А. Петровського та В. Серікова, підкреслює, що технологічний інструментарій особистісно орієнтованого підходу охоплює методи й прийоми, які відповідають принципам діалогічності, діяльнісно-творчого характеру, орієнтації на індивідуальний розвиток, надання здобувачу освіти можливостей для самостійного вибору, творчості й прийняття власних рішень.

Особистісно орієнтоване навчання, за цим підходом, розглядається як процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентом, метою якого є не лише засвоєння предметних знань, а й розвиток умінь і навичок як засобів саморозвитку та формування особистості як активного суб'єкта діяльності й носія життєвих компетентностей [103, с. 293].

За О. Шпак, компетентнісний підхід забезпечує розвиток професійної надійності педагога як інтегративної якості, що дає змогу зберігати стабільність педагогічної діяльності незалежно від зовнішніх обставин. Такий підхід передбачає формування регулятивної компетентності як здатності діяти відповідально, усвідомлено та продуктивно [104, с. 19].

У межах компетентнісного підходу майбутній учитель-логопед розглядається не лише як носій певних знань, умінь і навичок, а як активний суб'єкт професійної діяльності, здатний планувати власну роботу, приймати рішення, творчо вирішувати професійні завдання та брати на себе відповідальність за результати. Отже, компетентнісний підхід у підготовці майбутніх учителів-логопедів сприяє формуванню професійної компетентності, самостійності, гнучкості мислення, відповідальності та готовності до творчої діяльності.

Г. Падалка трактує поняття «акмеологія» як науку, що досліджує умови й фактори, які забезпечують досягнення людиною найвищих професійних і творчих вершин [64, с. 265]. Акмеологічний підхід орієнтований на розвиток потенціалу особистості, її прагнення до самовдосконалення, професійного зростання та самоактуалізації.

Л. Задорожна-Княгницька наголошує, що акмеологічний підхід дозволяє розглядати професіоналізм як цілісну систему, що поєднує професіоналізм

особистості й діяльності, які формуються в процесі безперервного професійного розвитку [22, с. 134]. Науковці підкреслюють, що у сфері освіти цей підхід акцентує увагу не лише на формуванні знань і вмінь, а й на розвитку готовності до професійної діяльності, відповідальності за її результати та постійного вдосконалення.

Г. Сотська визначає провідною ідеєю акмеологічного підходу забезпечення акмеологічного розвитку педагога, що виявляється у його ініціативності, самостійності, цілепокладанні, плануванні, передбаченні, саморегуляції, самоконтролі та постійному прагненні до саморозвитку й самореалізації [92, с. 389]. Подібну думку висловлюють О. Васюк і С. Виговська, які розглядають акмеологію як науку, що досліджує процеси саморегуляції в духовній, фізичній і професійній сферах людини на різних етапах її життя — від вибору професії до досягнення професійних вершин [6, с. 66]. Н. Гузій уточнює, що акмеологічний підхід базується на інтегративному аналізі розвитку людини, вивчає механізми досягнення нею найвищих рівнів професійного становлення [18, с. 78].

Таким чином, застосування акмеологічного підходу у підготовці майбутніх учителів-логопедів сприяє підвищенню рівня їхньої професійної зрілості, усвідомленості, саморегуляції, прагнення до професійного вдосконалення та творчої реалізації.

Аксіологія — це філософська дисципліна, що досліджує цінності як смислотворчі основи людського буття, визначаючи спрямованість і мотивацію діяльності людини. В освіті аксіологічний підхід виступає методологією, яка орієнтує процес навчання на формування системи ціннісних орієнтацій, самовизначення й усвідомлення сенсу власного життя та професійного шляху.

Г. Шишкін підкреслює, що аксіологічний підхід охоплює ціннісні відносини, орієнтації та професійно важливі якості особистості, серед яких особливе місце посідає готовність до самоосвіти та професійного зростання [103, с. 295].

На думку О. Листопад, він базується на розумінні соціальної природи цінностей, усвідомленні сенсу життя з позиції позитивно-творчих орієнтирів, формуванні духовних і моральних основ особистості. Учена вважає, що сутність аксіологічного підходу полягає у спрямованості педагогічної діяльності на

творчий розвиток особистості як мету, результат і головний критерій ефективності освітнього процесу [44, с. 138]. В. Крижко розглядає цей підхід як філософсько-педагогічну стратегію, що визначає напрями розвитку професійної освіти, використовуючи педагогічні ресурси для розкриття потенціалу особистості [39, с. 213].

Отже, аксіологічний підхід забезпечує формування гармонійно розвиненої особистості майбутнього вчителя-логопеда, здатного діяти на основі гуманістичних цінностей, моральних принципів та усвідомленої професійної позиції.

Системний підхід виступає методологічною основою аналізу та побудови педагогічних процесів як цілісних систем, у яких усі елементи взаємопов'язані та взаємозалежні. Він забезпечує розуміння професійної підготовки як багатокomпонентного явища, у межах якого поєднуються цілі, зміст, методи, форми, засоби й результати навчання.

На думку Р. Редчук, системний підхід передбачає розгляд кожного компоненту не ізольовано, а у взаємозв'язку, розвитку та русі. Його сутність полягає в тому, що педагогічні явища вивчаються як динамічні системи, які мають власну структуру, функції та внутрішні закономірності [86, с. 203]. Використання системного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів дозволяє узгодити всі складники освітнього процесу, визначити фактори, що впливають на ефективність навчання, і забезпечити цілісність формування професійної готовності.

Таким чином, інтегроване застосування особистісно орієнтованого, компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного та системного підходів створює науково обґрунтоване підґрунтя для формування професійної компетентності, духовно-моральних цінностей, творчого потенціалу й цілісного професійного розвитку майбутніх учителів-логопедів.

РОЗДІЛ 2.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Педагогічні умови ефективного формування професійної готовності фахівців логопедичного профілю

Процес формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності є складним і тривалим, оскільки залежить від низки зовнішніх і внутрішніх чинників. Тому важливим завданням є визначення педагогічних умов, які забезпечують ефективність цього процесу та сприяють підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Реалізація таких умов спрямована на вдосконалення змісту, форм і методів освітнього процесу та забезпечення інформаційно-методичної підтримки формування професійної готовності.

У контексті підготовки майбутніх учителів-логопедів педагогічні умови розглядаються як сукупність організаційних і психолого-педагогічних чинників, що сприяють розвитку професійних компетентностей і особистісних якостей студентів. При цьому важливо враховувати основні складові готовності педагога: особистісну та професійну спрямованість (цінності, мотивацію, інтереси, індивідуальний стиль діяльності); володіння теоретичними знаннями й прикладними вміннями; сформованість практичних навичок, необхідних для ефективного виконання професійних завдань.

Як зазначалося раніше, рівень готовності студентів -логопедів до професійної діяльності визначається сукупністю соціально-педагогічних характеристик особистості. До них належать позитивне ставлення до обраної професії, сформовані мотиви професійної діяльності, наявність професійно значущих рис характеру, глибокі теоретичні знання та розвинені практичні вміння. З огляду на це у закладах вищої педагогічної освіти необхідно створювати цілісний комплекс педагогічних умов, які забезпечують ефективне формування професійної готовності майбутніх учителів-логопедів.

У цьому контексті поняття *«комплекс»* розуміється як узгоджена система

взаємопов'язаних елементів, об'єднаних спільною метою та спрямованих на досягнення конкретного педагогічного результату. Відповідно, *комплекс педагогічних умов* трактується як сукупність організаційних, психолого-педагогічних і методичних заходів, що створюють сприятливе середовище для ефективного формування професійної готовності майбутніх логопедів.

На основі аналізу наукових джерел і узагальнення результатів дослідження визначено комплекс основних педагогічних умов, які сприяють успішному становленню професійної готовності майбутніх учителів-логопедів:

1. Формування стійкої позитивної мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності.
2. Оновлення змісту педагогічної підготовки у системі університетської освіти відповідно до сучасних вимог логопедичної практики.
3. Використання інноваційних освітніх технологій і залучення студентів до активної пізнавальної та практичної діяльності.
4. Створення емоційно комфортного освітнього середовища, що сприяє особистісному розвитку та професійному становленню майбутнього фахівця.

Далі зупинимося детальніше на характеристиці кожної з окреслених педагогічних умов. Однією з провідних серед них є забезпечення стійкої позитивної мотивації до професійної діяльності студентів -логопедів.

У психолого-педагогічній науці поняття «*мотивація*» використовується для позначення внутрішніх спонукань, які зумовлюють діяльність людини. Термін є ширшим за поняття «*мотив*», адже охоплює не лише окремі причини поведінки, а й цілісну систему потреб, інтересів, стимулів і цінностей, що визначають спрямованість особистості. Мотив тісно пов'язаний із потребою й метою діяльності, утворюючи *мотиваційну сферу* — внутрішнє ядро особистості, що об'єднує систему мотивів у певній ієрархії. Саме вона визначає життєву й професійну активність людини.

Пізнавальні мотиви студентів-логопедів ґрунтуються на внутрішній потребі до знань і фахового саморозвитку. Тому зміст навчального процесу має бути для них особистісно значущим, практично спрямованим і професійно орієнтованим. Навчальні дисципліни повинні демонструвати міжпредметні зв'язки, розкривати логопедичну спрямованість педагогічних знань, стимулювати пізнавальну

активність і самостійність студентів.

Рівень професійної мотивації безпосередньо впливає на глибину засвоєння знань, прагнення до самовдосконалення, усвідомлення соціальної значущості майбутньої діяльності. Отже, створення умов для розвитку позитивної мотивації сприяє формуванню внутрішніх механізмів активності, саморегуляції та професійного самоствердження студентів-логопедів.

Другою важливою педагогічною умовою є оновлення змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів-логопедів у системі університетської освіти.

Формування готовності до професійної діяльності передбачає забезпечення студентів системою актуальних знань — як теоретичних, так і прикладних. До них належать знання нормативно-правової бази інклюзивної освіти, методичних засад корекційно-розвиткової роботи, сучасних технологій мовленнєвої реабілітації, а також інтегрованих і вибіркокових навчальних курсів.

Потреба в оновленні змісту освіти зумовлена соціальними змінами, зростанням вимог до якості професійної діяльності педагога-логопеда та динамічним розвитком спеціальної освіти. У зв'язку з цим структура вищої педагогічної освіти потребує постійного перегляду — з урахуванням нових державних стандартів, сучасних програм і компетентнісних орієнтирів.

Отже, формування готовності майбутніх учителів-логопедів відбуватиметься ефективніше за умови вдосконалення змісту фахової, методичної та загальнопедагогічної підготовки. Це передбачає оновлення чинних дисциплін, запровадження нових спецкурсів, практико-орієнтованих занять і розширення інтегрованого підходу до навчання.

Наступною педагогічною умовою є впровадження інноваційних освітніх технологій та залучення студентів до активної пізнавальної діяльності.

Інтерактивні технології сприяють підвищенню ефективності навчального процесу, розвивають критичне мислення, комунікативні навички та професійну рефлексію. Застосування інтерактивних форм навчання (дискусії, тренінги, ділові ігри, проєктна діяльність, моделювання професійних ситуацій) активізує пізнавальну діяльність студентів, стимулює ініціативу й відповідальність за результати навчання.

Створення доброзичливої психологічної атмосфери в групі є обов'язковою

умовою ефективності інноваційного навчання. У процесі спільної діяльності студенти не лише засвоюють знання, а й розвивають здатність до колективної взаємодії, співробітництва та творчої самореалізації.

Ще однією важливою педагогічною умовою є створення емоційно сприятливого освітнього середовища.

Таке середовище — це сукупність природних, соціокультурних і психологічних факторів, які забезпечують комфортні умови для навчання, спілкування й саморозвитку студентів. Воно формує атмосферу емоційної підтримки, довіри та взаємоповаги між усіма учасниками освітнього процесу.

Емоційно сприятливе середовище сприяє розвитку творчого мислення, позитивного ставлення до навчання, формуванню емоційно-ціннісного ставлення до професії. Його характерними ознаками є відсутність стресогенних ситуацій, психологічна безпека, доброзичливість, можливість вільного висловлення думок і реалізації власного потенціалу.

Н. Волкова визначає соціально-психологічний клімат як стан міжособистісних стосунків у колективі, що виявляється у системі умов, які сприяють або, навпаки, перешкоджають продуктивній діяльності. На її думку, сприятливий клімат характеризується довірою, чуйністю, взаємовимогливістю, відсутністю тиску, високим рівнем поінформованості та активної участі кожного в колективному житті [9, с. 64].

У студентському середовищі емоційна стабільність, спільна діяльність і колегіальні рішення сприяють формуванню навичок співробітництва, відповідальності, саморегуляції й готовності до професійної взаємодії. Як зазначає Н. Волкова, лише за сприятливих соціально-психологічних умов у педагогічному колективі формується атмосфера взаєморозуміння, співробітництва, взаємодопомоги та самореалізації, що є запорукою розвитку професійної зрілості майбутнього вчителя [9].

Варто зазначити, що сучасні реалії збройної агресії проти України суттєво ускладнили завдання створення емоційно сприятливого освітнього середовища. Війна спричинила підвищений рівень стресу, тривожності, емоційного виснаження як серед студентів, так і серед викладачів. За цих умов освітній процес набуває не лише пізнавального, а й психотерапевтичного значення, покликаною

забезпечити психологічну підтримку, стабільність і відчуття безпеки. Тому педагогічна взаємодія має бути побудована на принципах емпатії, гнучкості, толерантності та індивідуального підходу, що дозволяють мінімізувати негативні емоційні впливи й сприяти збереженню ментального здоров'я учасників освітнього процесу.

2.2. Модель підготовки майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності

Результативність формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності зумовлює необхідність упровадження ефективної методики педагогічної підготовки, що базується на особистісно орієнтованому, діяльнісному та компетентнісному підходах, принципах педагогічного партнерства, індивідуалізації навчання, використанні активних форм і методів роботи, а також системному моніторингу рівня сформованості готовності студентів до майбутньої професійної діяльності.

У ході педагогічного експерименту ставилися такі завдання:

- забезпечити професійну спрямованість педагогічної підготовки студентів, враховуючи їхні ціннісні орієнтації, пізнавальні мотиви, досвід логопедичної діяльності;
- експериментально підтвердити педагогічні умови, які впливають на рівень готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності на основі поєднання особистісно орієнтованого, креативно-діяльнісного, компетентнісного та змістово-процесуального підходів.

Педагогічну підготовку ми розглядали як цілісний процес постановки й розв'язання навчальних завдань різного рівня складності, спрямованих на: ознайомлення студентів з особливостями логопедичної діяльності; опанування системи професійних знань і методів логопедичної роботи; розвиток комунікативних, конструктивних та організаторських умінь, необхідних для створення емоційно безпечного освітнього середовища.

Для реалізації поставлених завдань було розроблено модель системи підготовки майбутніх учителів-логопедів, яка відображає логіку, структуру, етапність і взаємозв'язок основних компонентів підготовки.

Моделювання розглядається як метод наукового пізнання, що дає змогу

відтворити ключові характеристики складного процесу у спрощеній, аналітичній формі. Модель дозволяє імітувати професійну діяльність майбутнього педагога, передбачати результати та визначати педагогічні умови ефективного формування професійної готовності.

Структурна модель системи підготовки майбутніх учителів-логопедів представлена п'ятьма взаємопов'язаними компонентами:

1. Цільовий компонент — визначає мету та завдання підготовки, орієнтовані на формування готовності до професійної діяльності.
2. Змістовий компонент — охоплює методологічні підходи (особистісно орієнтований, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний), принципи, зміст освітніх програм.
3. Технологічний компонент — передбачає використання інноваційних технологій навчання (діалогічних, проєктних, імітаційно-ігрових, тренінгових), що забезпечують активну пізнавальну діяльність студентів.
4. Моніторингово-оцінювальний компонент — включає систему критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності (репродуктивний, продуктивний, творчий).
5. Результативний компонент — відображає позитивну динаміку розвитку готовності до професійної діяльності та підвищення професійної компетентності майбутніх учителів-логопедів.

Модель побудована на принципах цілісності, інтеграції змісту, форм і методів педагогічної підготовки, поетапного переходу від репродуктивного до творчого рівня готовності, активної взаємодії викладача і студента. Її ефективність забезпечується сукупністю науково обґрунтованих педагогічних умов, що створюють оптимальне середовище для розвитку професійної компетентності.

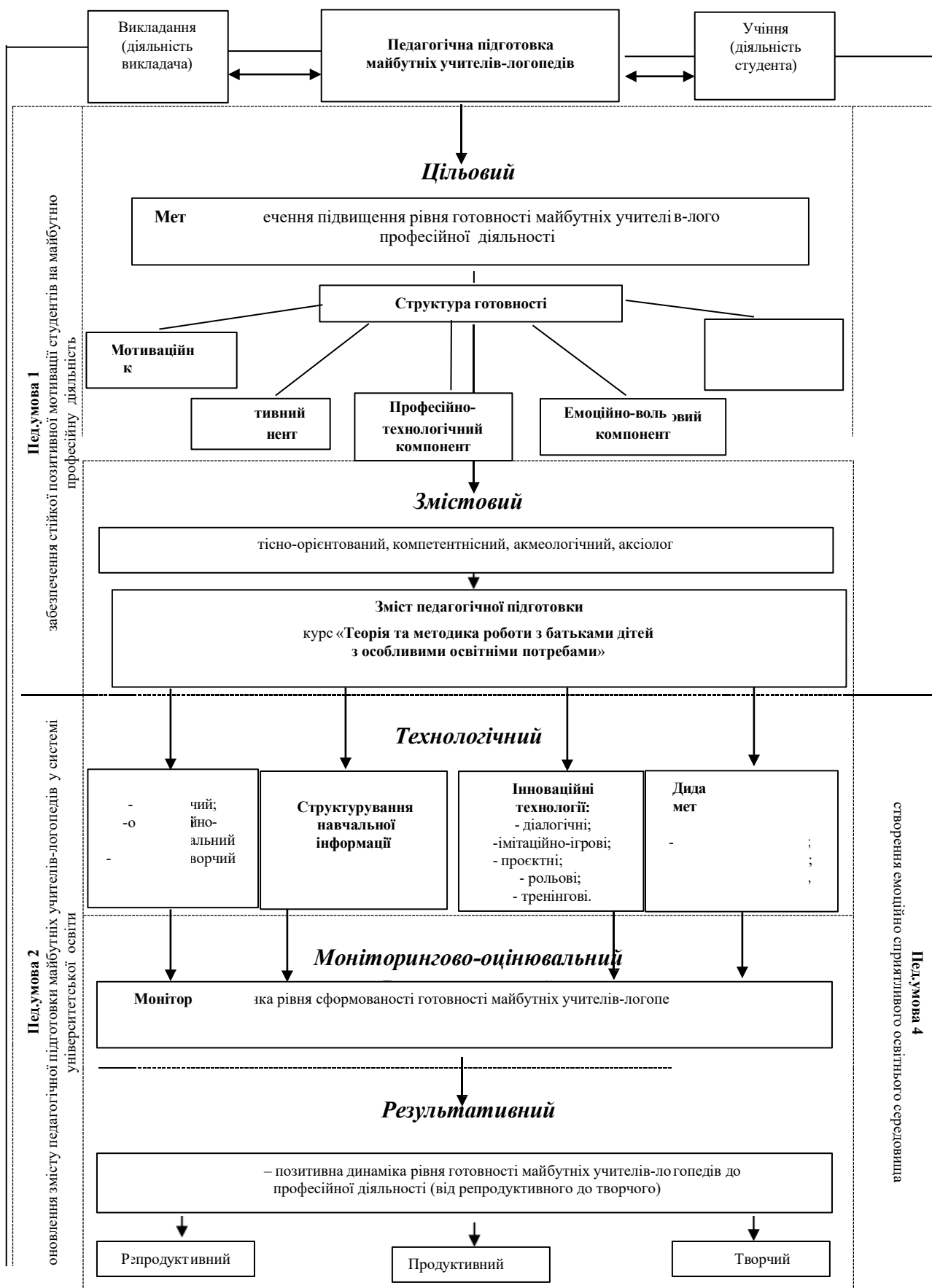

Рис 2.1. Модель системи педагогічної підготовки майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності

РОЗДІЛ 3.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ- ЛОГОПЕДІВ

3.1. Організація, етапи та методи педагогічного експерименту

У Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича підготовка фахівців за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (Логопедія) здійснюється на факультеті педагогіки, психології та соціальної роботи, кафедрою педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти.

016 Спеціальна освіта – це виховання, навчання дітей, які мають порушення у розвитку мовлення.

Студенти спеціальності 016 Спеціальна освіта *вивчають*:

- анатомо-фізіологічні та клінічні основи мовленнєвих порушень;
- психологічні закономірності розвитку дітей з особливими освітніми потребами;
- методики логопедичної діагностики, корекції та розвитку мовлення;
- основи інклюзивної освіти і співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами;
- організацію індивідуальної та групової логопедичної роботи;
- методики навчання дітей із порушеннями мовлення у дошкільному та молодшому шкільному віці.

Особлива увага приділяється практичній підготовці, що реалізується під час навчальних, корекційно-розвивальних і виробничих практик у закладах освіти м. Чернівці та Чернівецької області. Студенти мають змогу застосовувати теоретичні знання на практиці, проводити логопедичні обстеження, складати індивідуальні програми розвитку та брати участь у консилиумах фахівців.

Дослідницька робота здійснювалася у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. У дослідницькій роботі брали участь студенти спеціальності 016 Спеціальна освіта, загальною кількістю 22 особи.

На початковому етапі дослідницької роботи у Чернівецькому

національному університеті імені Юрія Федьковича були визначені такі основні завдання:

1. Провести опитування серед викладачів кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти з метою з'ясування їх ставлення до процесу формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності, визначення основних труднощів і шляхів удосконалення освітнього процесу.
2. Провести діагностичне тестування серед студентів спеціальності 016 “Спеціальна освіта (Логопедія)” з метою виявлення рівня сформованості їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності, оцінки рівня теоретичних знань, практичних умінь і мотиваційно-ціннісних орієнтацій.

З метою з'ясування ставлення викладачів кафедри до формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності під час організації освітньо-виховного процесу нами було проведено опитування.

Одержані результати опитування викладачів кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти дозволяють зробити висновок, що вони приділяють значну увагу формуванню готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. Під час організації освітнього процесу викладачі орієнтуються на поєднання теоретичної, практичної та ціннісно-мотиваційної складових підготовки студентів. Основна мета педагогічної взаємодії полягає у формуванні в майбутніх фахівців системи професійних знань, умінь, навичок і ставлень, необхідних для ефективного здійснення логопедичної, діагностичної, корекційно-розвивальної та консультативної діяльності.

Викладачі кафедри зазначили, що вивчення навчальних дисциплін спеціальності 016 “Спеціальна освіта (Логопедія)” спрямоване на формування у випускників глибоких знань про:

- причини виникнення та особливості порушень мовленнєвого й психічного розвитку;
- основи навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами;
- методи психолого-педагогічної та логопедичної діагностики;
- зміст освітніх програм дошкільного і початкового навчання дітей з мовленнєвими порушеннями;

- закономірності соціальної адаптації та реабілітації дітей з вадами розвитку;
- методи психологічної та логопедичної корекції, принципи індивідуалізації освітнього процесу.

Випускник спеціальності 016 “Спеціальна освіта (Логопедія)” повинен уміти:

- проводити психолого-педагогічне і логопедичне обстеження дітей з вадами мовлення та оцінювати рівень їхнього розвитку;
- організовувати та здійснювати корекційно-розвивальну роботу відповідно до виявлених порушень;
- проводити навчально-виховну діяльність у закладах дошкільної, загальної середньої та спеціальної освіти;
- взаємодіяти з фахівцями суміжних галузей (психологами, дефектологами, соціальними педагогами) і батьками дітей з особливими освітніми потребами;
- брати участь у просвітницьких заходах, спрямованих на формування позитивного ставлення суспільства до осіб з порушеннями мовлення;
- здійснювати професійне самовдосконалення, підвищувати кваліфікацію, проводити науково-дослідну роботу.

Викладачі кафедри підкреслили, що формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності здійснюється ефективно за умови реалізації таких педагогічних чинників, як: розвиток стійкої позитивної мотивації до обраної професії, оновлення змісту педагогічної підготовки, використання інноваційних технологій навчання та створення емоційно сприятливого освітнього середовища у межах студентоцентричної моделі освіти.

На думку викладачів кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти, випускник спеціальності 016 “Спеціальна освіта (Логопедія)” — це фахівець нового покоління, який поєднує високий рівень професійної компетентності, гуманістичну спрямованість, любов до дітей та глибоке розуміння їхніх потреб. Учитель-логопед має бути емоційно врівноваженим, чуйним, уважним до індивідуальних особливостей кожної дитини, здатним до емпатії, саморефлексії та творчого підходу у вирішенні професійних завдань.

Викладачі підкреслили, що логопед — це не лише фахівець, який коригує мовлення, а насамперед педагог, наставник і психолог, від якого вимагаються

терпіння, доброзичливість, педагогічна тактовність, здатність створювати позитивну емоційну атмосферу та підтримувати дитину у процесі подолання мовленнєвих труднощів.

Результати опитування свідчать, що викладачі кафедри постійно дбають про вдосконалення освітнього процесу через упровадження нових навчальних дисциплін, оновлення змісту професійної підготовки, використання інноваційних технологій навчання, інтеграцію традиційних і сучасних методів роботи, застосування практикоорієнтованих форм навчання.

Викладачі одностайні в думці, що ефективне формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності можливе за умови реалізації комплексу педагогічних умов, а саме:

- забезпечення стійкої позитивної мотивації студентів до обраної професії;
- оновлення змісту педагогічної підготовки у системі університетської освіти;
- використання інноваційних технологій навчання та залучення студентів до активної пізнавальної діяльності;
- створення емоційно сприятливого освітнього середовища.

З метою визначення рівня сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності було проведено діагностичне тестування студентів спеціальності 016 “Спеціальна освіта (Логопедія)”. Здобувачам освіти було запропоновано дати відповіді на 20 запитань тесту (див. додаток А), спрямованих на виявлення рівня розвитку їхніх професійних знань, умінь, мотиваційної спрямованості та ціннісних орієнтацій. Аналіз отриманих результатів дозволив визначити рівні сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності та встановити динаміку цього процесу у ході навчання. Отримані результати наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Початковий рівень сформованості готовності майбутніх
учителів-логопедів до професійної діяльності**

Рівень сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності	Одержані результати (у %)
Репродуктивний	26,8
Пошуковий	46,7
Творчий	26,5

Аналіз отриманих результатів свідчить про те, що серед студентів спеціальності 016 “Спеціальна освіта (Логопедія)” Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича творчий рівень сформованості готовності до професійної діяльності виявили 26,5 % респондентів; пошуковий рівень — 46,7 % опитаних; а репродуктивний рівень — 26,8 % студентів.

Рис 3.1. Початковий рівень сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності

На діаграмі відображено співвідношення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. Візуально простежується перевага **пошукового рівня**, тоді як **репродуктивний** і **творчий** рівні представлені майже в однаковій пропорції. Отримані результати підтверджують висновки, наведені в тексті, щодо переважання серед студентів

базових і частково сформованих професійних компетентностей.

Отже, серед здобувачів освіти— майбутніх учителів-логопедів — переважають пошуковий і репродуктивний рівні сформованості готовності до професійної діяльності. Це свідчить про наявність у більшості студентів базових знань і практичних умінь, але водночас — про потребу в подальшому розвитку їхньої професійної самостійності, рефлексії та здатності до творчого застосування логопедичних методик у реальних освітніх умовах.

Проведена дослідницька робота, спрямована на вивчення стану проблеми у практиці підготовки майбутніх логопедів у закладі вищої освіти, засвідчила наявність певних суперечностей між вимогами сучасної освіти до фахівця-логопеда та фактичним рівнем готовності студентів до професійної діяльності. Це, своєю чергою, обумовлює необхідність удосконалення системи педагогічної підготовки, посилення її практикоорієнтованої, компетентнісної та особистісно-розвивальної складових.

З метою підвищення ефективності процесу формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності доцільним є впровадження теоретично обґрунтованих педагогічних умов, а саме: розвитку стійкої позитивної мотивації студентів до професії, оновлення змісту педагогічної підготовки відповідно до сучасних вимог спеціальної освіти, активного використання інноваційних освітніх технологій і створення емоційно сприятливого навчального середовища.

3.2. Шляхи та засоби формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності

Нами розроблено методичні рекомендації, спрямовані на формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності з урахуванням теоретично обґрунтованих педагогічних умов, а саме: забезпечення стійкої позитивної мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності; оновлення змісту педагогічної підготовки у системі університетської освіти; використання інноваційних технологій та залучення студентів до активної пізнавальної діяльності; створення емоційно сприятливого освітнього середовища.

Відповідно до першої педагогічної умови — забезпечення стійкої позитивної мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності — важливо постійно стимулювати інтерес здобувачів освіти до майбутньої професії, формувати їх потребу в опануванні логопедичною діяльністю та заохочувати до активної участі у здобутті практичного досвіду під час педагогічної підготовки. Мотивоване ставлення студентів до професійної діяльності залежить від усвідомлення значущості педагогічної праці, її соціальної ролі, можливостей самореалізації, а також від умов організації навчального процесу, які сприяють професійному становленню та формуванню ціннісних орієнтацій.

На цьому етапі доцільно зосередити увагу на виявленні ставлення студентів до обраної професії, визначенні ефективних засобів і підходів до формування цього складного особистісного утворення в процесі педагогічної підготовки. Важливо забезпечити спрямованість навчального процесу на логопедичну діяльність, що активізує професійне самовизначення майбутніх фахівців. Такий підхід дає змогу студентам усвідомити власні потреби, інтереси, можливості, а також труднощі у професійному становленні та спроектувати індивідуальну стратегію саморозвитку й професійного вдосконалення.

У процесі педагогічної підготовки особливого значення набувають цілепокладання, структурування навчальної інформації, прогнозування результатів навчання та організація ефективної взаємодії між викладачами і студентами.

Цілепокладання виступає як уявний образ кінцевого результату професійної підготовки, який забезпечує усвідомлення та особистісне прийняття мети навчання, регуляцію зусиль студентів на її досягнення та формування індивідуальної стратегії професійного розвитку. Воно безпосередньо впливає на ефективність освітнього процесу, адже мета стає реальною лише за наявності внутрішньої мотивації, потреби та бажання досягти запланованого результату.

Процес формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності можна розглядати як інформаційну модель прогнозованої мети, де мотиваційні процеси органічно поєднуються зі структурою навчального процесу та змістом професійної підготовки.

Необхідною умовою успішного формування готовності є побудова

педагогічного процесу на засадах взаємодії, співпраці та співтворчості. Комунікація у різних видах діяльності — рольовій, діалогічній, проєктній тощо — виступає джерелом саморозвитку студентів, сприяє формуванню навичок самоорганізації, рефлексії та професійного зростання. Вона забезпечує розвиток комунікативних умінь, формування позитивного мікроклімату в академічній групі та створює атмосферу співтворчості у процесі розв’язання навчальних і професійно орієнтованих завдань.

Відповідно до педагогічної умови формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності — використання у системі університетської освіти інноваційних технологій і залучення студентів до активної пізнавальної діяльності — нами запропоновано впровадження у навчальний процес низки сучасних методів, спрямованих на моделювання професійних ситуацій та розвиток практичних умінь.

До таких методів віднесено: моделювання ситуацій, наближених до реальних умов логопедичної діяльності; рольові ігри (наприклад, *«Комунікативна поведінка та етика педагогічного спілкування учителя-логопеда з батьками»*); ігрові вправи (*«Електронна пошта»*); інсценування ситуацій (*«Консультація для батьків»*); колективне обговорення, дискусії, взаємооцінювання та самооцінювання результатів діяльності; комунікативні тренінги та сторітелінг як засоби активізації професійного мислення і розвитку емпатії.

Майбутній учитель-логопед повинен не лише брати участь у таких формах роботи, але й оволодіти методикою їх проведення, особливо тих, що спрямовані на розвиток комунікативної діяльності дітей із мовленнєвими порушеннями.

Комунікативний тренінг визначається як групова форма активного формування комунікативних умінь і навичок, побудована за спеціально розробленою програмою. Його метою є розвиток ефективного спілкування, подолання комунікативних бар’єрів, формування емпатійного ставлення до співрозмовника, а також удосконалення вмінь педагогічної взаємодії.

Структура кожного тренінгового заняття передбачає проходження таких основних етапів:

1. Привітання (використання ігор для створення позитивного емоційного тла заняття).
2. Психогімнастика — вправи на зняття напруги та налаштування на взаємодію.
3. Бесіда з моделюванням комунікативної ситуації відповідно до теми заняття.
4. Ігрова або продуктивна діяльність, спрямована на закріплення отриманого досвіду.
5. Спільне обговорення результатів, аналіз поведінкових реакцій і переживань учасників.
6. Ритуал прощання, який завершує заняття й підтримує позитивний психологічний клімат у групі.

Бесіди з моделюванням комунікативних ситуацій доцільно проводити з використанням наочних матеріалів або відеофрагментів, що демонструють різні емоційні стани. Наприклад, під час роботи з дітьми можна запропонувати фото хлопчика із собакою з підписом: «Олежику на день народження подарували собаку! Він щасливий!» — і продовжити запитанням: «А коли ти буваєш щасливий?» Такі вправи сприяють розвитку емоційного інтелекту, формуванню вміння розпізнавати й виражати власні почуття, що є важливою складовою як професійної діяльності логопеда, так і процесу формування готовності до неї.

З метою формування в дітей навичок ефективної комунікації, розвитку емоційного інтелекту та гармонійних міжособистісних стосунків пропонуємо приклад структури комунікативного тренінгу, спрямованого на поетапне удосконалення мовленнєвої та соціальної компетентності.

I етап. «Світ без слів»

Особливістю першого етапу є зменшення частки вербального спілкування та активізація невербальних засобів комунікації (робота в малих групах). Орієнтовні теми занять:

1. Дивлюсь і розумію.
2. Таємниці погляду.
3. Мова рухів і міміки.

4. Знаки, що говорять.

II етап. «Поруч із другом»

Цей етап спрямований на формування уваги до комунікативного партнера, його емоцій, потреб і настрою (робота в парах).

Орієнтовні теми занять:

1. Мої почуття та твої емоції.
2. Як я тебе розумію.
3. Дзеркало настрою.
4. У країні добрих емоцій.

III етап. «Спілкуємось разом»

Особливість цього етапу полягає у розвитку партнерських взаємин через виконання спільних завдань і узгодження дій (робота в парах та малих групах).

Орієнтовні теми занять:

1. Ми — команда.
2. Розумію тебе без слів.
3. Вчимося слухати і чути.
4. Разом створюємо історію.
4. Я допомагаю — ти дякуєш.
6. Спільна справа.

IV етап. «У гармонії з іншими»

Метою цього етапу є розвиток гнучкості, толерантності та здатності до компромісів шляхом участі у колективній діяльності з позитивним емоційним наповненням.

Орієнтовні теми занять:

1. Ми різні, але разом.
2. Знайди свого друга.
3. Таємниця спільного малюнка.
4. Естафета добрих справ.
5. Наш дружній коло.

V етап. «У світі доброго слова»

Заключний етап спрямований на зміцнення навичок ефективного спілкування, розвиток доброзичливості, взаємоповаги та позитивного ставлення

до оточення (групова форма роботи).

Орієнтовні теми занять:

1. Слова, що лікують.
2. Планета взаєморозуміння.
3. Уроки ввічливості.
4. Дружба об'єднує серця.
5. Моє щасливе завтра.

Реалізація такого тренінгу сприяє розвитку соціальної активності дітей, формуванню емоційно-вольової стабільності та впевненості у власних комунікативних можливостях.

Крім того, важливо залучати студентів-логопедів до підготовки та захисту творчих проєктів, доповідей під час Дня науки, організації інтерактивних заходів для дітей і батьків, зокрема до участі у відзначенні Міжнародного дня логопеда (14 листопада). Це сприяє розвитку їхньої професійної компетентності, ініціативності та здатності до творчої взаємодії у педагогічному середовищі.

Майбутній учитель-логопед має оволодіти сторітелінгом — сучасним методом навчання, який сприяє ефективному засвоєнню навчального матеріалу через представлення його у формі захопливої, змістовної історії. Використання сторітелінгу у логопедичній практиці не лише активізує пізнавальну діяльність дітей, а й стимулює розвиток мовлення, комунікативної компетентності та творчої уяви.

Технологія сторітелінгу — це методика, що формує в учнів уміння послідовно й логічно висловлювати думки, описувати власні дії та почуття, аналізувати вчинки, оцінювати наслідки та робити висновки. У процесі сторітелінгу створюється емоційно сприятлива атмосфера, що знижує тривожність дітей і сприяє встановленню довірливих відносин між педагогом і вихованцями.

Використання цього методу забезпечує два важливі педагогічні ефекти:

- створення невимушеної, позитивної атмосфери під час навчального заняття;
- підвищення уваги та залученості учнів, що забезпечує ефективний контакт між учителем і дітьми.

Історія, яка використовується у сторітелінгу, виконує кілька функцій:

інформує, допомагає порівнювати явища, візуалізує та конкретизує навчальний матеріал. Вона має бути показовою, емоційно насиченою і легко запам'ятовуваною. Одним із ключових завдань сторітелінгу є занурення слухачів у зміст історії, перетворення їх із пасивних спостерігачів на активних співучасників подій.

Сюжет сторітелінгу зазвичай має класичну структуру — зав'язку, розвиток подій, кульмінацію та розв'язку, що забезпечує логічну послідовність і динаміку оповіді. Інтрига, емоційне напруження та логічне завершення допомагають утримати інтерес дітей і мотивують їх до висловлення власних думок.

У практиці логопедичної роботи доцільно використовувати різні види розповідей, які розвивають різні компоненти мовленнєвої діяльності: розповідь на запропоновану тему; розповідь за планом або початком, поданим педагогом; розповідь за опорними словами; творче складання казки за власним сюжетом.

Кожен із цих видів сприяє формуванню наскрізних умінь — мовленнєвої ініціативи, послідовності, логічності, зв'язності, емоційної виразності та рефлексії.

Історії, створені для сторітелінгу, повинні бути: змістовними та доступними для розуміння дітей; логічно побудованими й короткими за обсягом; художньо виразними, емоційно забарвленими; пов'язаними із життєвим досвідом дитини або знайомими ситуаціями.

Доцільно, щоб у розповідях були представлені емоційно значущі події, можливість співпереживання та ціннісні зміни персонажів. Героями історій можуть виступати люди, тварини, вигадані істоти або символічні образи, що відображають морально-етичні проблеми, з якими діти стикаються у повсякденному житті.

Таким чином, сторітелінг як інноваційна педагогічна технологія виступає дієвим засобом розвитку комунікативної компетентності, творчого мислення й емоційного інтелекту учнів, а також формування у майбутніх учителів-логопедів уміння створювати педагогічні ситуації, що стимулюють мовленнєву активність і самовираження дитини.

Відповідно до педагогічної умови формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності — *створення емоційно*

сприятливого освітнього середовища — важливо враховувати, що освітнє середовище є цілісною системою впливів і умов, у яких відбувається формування особистості, її розвиток у соціальному, культурному та просторово-предметному контексті. Воно відображає загальний клімат життя всередині закладу освіти, рівень гуманістичної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу та якість педагогічної комунікації.

Передусім необхідно забезпечити безпечне та комфортне освітнє середовище, яке гарантує: наявність безпечних умов навчання, праці та міжособистісної взаємодії; емоційне благополуччя здобувачів освіти, педагогів і батьків; відсутність будь-яких форм фізичного чи психологічного насильства; достатні ресурси для профілактики ризиків і підтримки ментального здоров'я; дотримання принципів фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

Емоційно сприятливе освітнє середовище — це простір, у якому створено атмосферу довіри, поваги, відкритості та позитивної взаємодії. Таке середовище сприяє розвитку особистісного потенціалу студента, розкриттю його здібностей і творчих можливостей, формуванню професійної компетентності та життєвої самореалізації. Важливим є підтримання в закладі освіти емоційно позитивного клімату, що стимулює бажання студентів дискутувати, висловлювати власну думку, виявляти ініціативу, проявляти толерантність, самоповагу та повагу до інших.

У межах цього підходу доцільно враховувати, що, за визначенням науковців, освітній клімат у педагогічному колективі закладу вищої освіти виконує такі функції: консолідуючу — згуртовує колектив, об'єднує зусилля для досягнення спільних педагогічних завдань; стимулюючу — активізує емоційний потенціал, підтримує життєву енергію та оптимізм колективу; стабілізуючу — забезпечує стійкість міжособистісних взаємин, сприяє адаптації нових учасників; регулюючу — формує морально-етичні норми взаємодії, визначає критерії оцінки поведінки та діяльності кожного члена колективу [63, с. 232].

Сприятливий освітній простір характеризується такими ознаками: взаємна довіра, доброзичливість і чуйність між членами колективу; висока

взаємовимогливість, конструктивна ділова критика; можливість відкрито висловлювати власну думку з питань, що стосуються колективу; відсутність адміністративного тиску, визнання права кожного брати участь у прийнятті важливих рішень; поінформованість усіх учасників про цілі, завдання та результати діяльності колективу; умови для активної професійної та творчої діяльності, самореалізації й саморозвитку; задоволення роботою, належністю до академічної спільноти, позитивна ідентифікація з університетом; взаємодопомога у складних ситуаціях, прийняття відповідальності за спільну справу [63, с. 233].

Таким чином, створення емоційно сприятливого освітнього середовища у процесі підготовки майбутніх учителів-логопедів є важливою умовою їхнього професійного становлення, адже саме воно формує позитивне ставлення до педагогічної діяльності, сприяє розвитку емпатії, комунікативної культури, відповідальності та готовності до роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено виявлення та теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. Реалізація поставленої мети й завдань дала змогу сформулювати узагальнені висновки, які відображають основні результати дослідження.

На основі аналізу нормативно-правових документів та сучасних наукових джерел обґрунтовано теоретичні засади підготовки майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності, розкрито значення логопедичної роботи в контексті формування інклюзивної моделі освіти в Україні.

З'ясовано, що готовність майбутнього вчителя-логопеда до професійної діяльності є інтегративною характеристикою педагогічного професіоналізму, яка відображає єдність знань, умінь, навичок, мотиваційних установок і особистісних якостей фахівця. У дослідженні уточнено понятійно-термінологічний апарат проблеми та запропоновано авторське визначення поняття *«готовність майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності»*, що розуміється як психофізіологічний стан особистості, котра володіє системою теоретичних знань, практичних умінь і навичок, мотиваційною готовністю до здійснення логопедичної діяльності, діагностики, корекційно-превентивного навчання та особистісного розвитку дітей із мовленнєвими порушеннями.

У структурі готовності виокремлено п'ять взаємопов'язаних компонентів: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, емоційно-вольовий та особистісний. Визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності — репродуктивний, продуктивний і творчий.

Теоретично розкрито методологічні підходи (особистісно орієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний і системний), які визначають засади фахової підготовки майбутнього педагога-дефектолога, здатного до інноваційної діяльності, самоосвіти, рефлексії та ефективного розв'язання професійних завдань.

Обґрунтовано сукупність педагогічних умов, що забезпечують ефективність

формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності, а саме: забезпечення стійкої позитивної мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності; оновлення змісту педагогічної підготовки у системі університетської освіти; використання інноваційних технологій навчання та залучення студентів до активної пізнавальної діяльності; створення емоційно сприятливого освітнього середовища.

Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності, яка охоплює цільовий, змістовий, технологічний, моніторингово-оцінний і результативний компоненти. Вони взаємопов'язані між собою та функціонують у єдності, забезпечуючи цілісність процесу професійної підготовки. Реалізація моделі базується на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного й системного підходів, що сприяють професійному становленню студента як суб'єкта освітньої діяльності.

У процесі дослідження вивчено стан формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, проаналізовано особливості освітньої програми спеціальності 016 «Спеціальна освіта (Логопедія)» та підготовлено методичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення цього процесу.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання порушеної проблеми. Подальшого наукового вивчення потребують питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійному становленні майбутніх учителів-логопедів, удосконалення системи практичної підготовки та підвищення рівня їхньої готовності до інноваційної діяльності у сфері спеціальної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П., Бондар В. І. Модернізація педагогічної освіти в контексті викликів ХХІ століття. *Європейські педагогічні студії*. Асоціація ректорів педагогічних університетів Європи / ред. кол. : В. П. Андрущенко (голова наук. ред) та ін. Вип. 5-6. Київ. Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2015. С. 54–63.
2. Берегова М. І. Дидактико-практична підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019. 36 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь, ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
4. Бондаренко О. В. Формування готовності студентів природничо-географічних факультетів педагогічних університетів до краєзнавчої роботи з учнями : дис канд. пед. наук: 13.00.04. Ялта, 2009. 178 с.
5. Бондаренко О. В. Готовність до краєзнавчої освіти: зміст та структура. *Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць* / редкол. : В. К. Буряк, Г. Б. Штельмах, А. В. Козлов та ін. Кривий Ріг, 2004. Вип. 7. С. 155–162. URL : <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/6538>
6. Васюк О. В., Виговська С. В. Методологічні підходи до професійної підготовки соціальних педагогів в системі вищої освіти України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія*. 2014. Вип. 199(1). С. 60–67.
7. Вища школа України і Болонський процес: навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.
8. Войтко В.І. Короткий психологічний словник. Київ : Вища школа, 1992. 193 с.
9. Волкова Н. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: «Академвидав», 2007. 616 с.

10. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2005. 304 с.
11. Волканова В. В. Словник методиста: Методичний посібник. Київ : 2008. 192 с.
12. Впровадження інклюзивної освіти в Україні. URL : <http://ircenter.gov.ua>.
13. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.
14. Герасимова О. В. Підготовка майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в умовах Нової української школи як актуальна проблема. *Педагогічне Криворіжжя. Педагогічний альманах*. Кривий Ріг: КДПУ, 2022. С. 46 – 48 .
15. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23 – 30.
16. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
17. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навчальний посібник. Донецьк, 2014. 416 с.
18. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
19. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
20. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 80 «Соціальні послуги» : наказ Міністерства соціальної політики України від 29.03.2017 р. № 518 URL : <http://consultant.parus.ua/?doc=0AQ81ED09A>
21. Загальна декларація прав людини. ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_01515.

22. Задорожна-Княгницька Л. В. Деонтологічні засади професійної підготовки керівників навчальних закладів: концепція дослідження. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 40. С. 128–136.

23. Законодавство України : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#n12>

24. Заушнікова М. Ю. Комунікативна компетентність майбутнього логопеда: поняття, зміст та структура. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 11 Додаток 3 до Вип. 36, том II (18) : Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». Київ : Гнозис, 2016. С. 33–40.

25. Іванова В. В. Формування готовності майбутнього вчителя математики до творчої професійної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2007. 20 с.

26. Інклюзивна освіта від А до Я : poradnik для педагогів і батьків / уклад. : Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ : 2016. 68 с.

27. Іонова О. М., Сінопальнікова Н. М. Теоретичні питання підготовки майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу початкової школи. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2013. № 2 (6). С. 35–39.

28. Кашуба Л., Лабенко О. Щодо професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 193. С. 225 – 230.

29. Класифікатор професій України ДК 003:2010. Затверджено наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 р. № 327. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>

30. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.

31. Конвенція про права дитини. ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20 листопада 1989 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
32. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів). ООН; Конвенція від 13 грудня 2006 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
33. Концепція розвитку інклюзивної освіти. *Соціальний педагог*. 2015. № 4 (40) квітень. С. 3 – 6.
34. Кондрашова Л. В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності. Київ : «Вища школа». 1987. 56 с.
35. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб. Київ. «Знання», 2010. 293 с.
36. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник / ред. : В. Бондар, М. К. Шеремет, В. О. Липа. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. Ч. 1. 241 с.
37. Костюченко Л. Готовність майбутніх вчителів початкових класів до професійної діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : наук. зб. Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини / ред. Н. С. Побірченко та ін. Умань : О. О. Жовтий, 2011. Вип. 39, Ч. 1. С. 65–66.
38. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи). Київ: Грамота, 2003. 216 с.
39. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми освіти: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2005. 440 с.
40. Курлянд З. Професійно-креативне середовище ВНЗ – передумова підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. *Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития*. 2009. №1. С. 18–26.

41. Ласточкіна О. Нормативно-документальне забезпечення та облаштування логопедичного кабінету в освітньому закладі : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 108 с.

42. Ласточкіна О., Литвиненко В., Бугаєнко Т. Актуальні питання професійної підготовки майбутніх логопедів. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*, 2020, Том 2, № 32, с. 146–151

43. Ленів З. Формування професійної готовності фахівця до роботи в інклюзивному освітньому просторі початкової школи. *Обрії*. 2018. № 2 (47). С. 57–61.

44. Листопад О. А. Аксіологічний і культурологічний підхід до процесу становлення творчої особистості в освіті. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 137–140.

45. Логопедія: підручник / за ред. М. К. Шеремет. Київ, Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.

46. Мантуленко С. В. Формування готовності майбутніх учителів географії до профільного навчання старшокласників: дис канд. пед. наук: 13.00.04. Кривий Ріг, 2014. 255 с.

47. Максимів Ю., Чупахіна С. Особливості становлення особистісно-професійних якостей майбутніх вчителів-логопедів. *Освітній простір України*. Івано-Франківськ, 2018. № 13. С. 66 – 76.

48. Мартиненко І. С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей з порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія*. 2011. № 1. С.41– 44.

49. Мартинчук О. В. Компетентнісний підхід як концептуальна основа оновлення змісту підготовки майбутніх логопедів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія*

19 : *Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 139–144.

50. Мартинчук О. В. Сутність поняття та зміст професійної компетентності фахівців у сфері інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 28. С. 130–136.

51. Мельничук І. М. Професійна підготовка майбутніх логопедів як медична і педагогічна проблема в історичному контекст URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/276622643.pdf>6. (дата звернення: 18.03.2022 р.).

52. Миронова С. Концептуальні основи підготовки вчителя-дефектолога до корекційної роботи у спеціальних закладах. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2003. Вип. 17. С. 19–24.

53. Миронова С. П. Реалії та перспективи забезпечення інклюзивної освіти фахівцями. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 32. Ч. 2. С. 5 – 10.

54. Морозов В. В. Формування готовності студентів педагогічних закладів до діалогічного навчання : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Кривий Ріг : КДПУ, 2000. 196 с.

55. Мицик Г. М. Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в сільській місцевості: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Запоріжжя: Бердянський державний педагогічний університет, Запорізький національний університет, 2019. 302 с.

56. Мицик Г. М. Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в сільській місцевості: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. Запоріжжя: Бердянський державний педагогічний університет, Запорізький національний університет, 2019. 20 с.

57. Мищик Г. М. Щодо визначення поняття готовності майбутніх фахівців-логопедів до професійної діяльності в сільській місцевості. *Гуманітарні, природничі та точні науки як фундаменти суспільного розвитку* : Матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 серпня – 01 вересня 2018 р.). Наукове партнерство «Центр наукових технологій». Харків: НП «ЦНТ». 2018. С. 25–29.

58. Мищик Г. М. Передумови формування готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності на селі. *Молодий вчений*. 2017. № 8. С. 243–248.

59. Навчальна логопедична практика в освітніх і медичних закладах : методичні рекомендації для студентів напряму підготовки 016 Спеціальна освіта, вищих педагогічних навчальних закладів / уклад. : О. Ласточкіна. Суми : ФОП Цьома С. П. 2020. 50 с.

60. Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. Президент України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

61. Немченко С. Г., Голік О. Б., Кривильова О. А., Лебідь О. В. Управління навчальним закладом: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 516 с.

62. Нечипоренко В. В. Теоретичні і методичні засади навчально-реабілітаційної діяльності спеціального закладу як відкритої соціально-освітньої системи: автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец.13.00.03. Київ, 2013. 44 с.

63. Орлова Л. Створення сприятливого освітнього середовища у вищому навчальному закладі. Витоки педагогічної майстерності. 2015. Вип. 16. С. 232 – 237 URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5647/1/Orlova.pdf>

64. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.

65. Пахомова Н. Стан сформованості мотивації до інтеграції медико-психологічних і педагогічних знань в професійній діяльності вчителя логопеда.

Вісник Луганського Національного університету ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки. 2013. № 10 (269). С. 245–257.

66. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.

67. Пінчук Ю. В. Готовність студентів-логопедів до професійної діяльності. *Дефектологія.* 2004. № 3. С. 41–44.

68. Пінчук Ю. В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда : автореф. дис канд. пед. наук: 13.00.03. Київ. 2005. 219 с.

69. Пінчук Ю. В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2005. 220 с.

70. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект. *Освіта та педагогічна наука.* 2012. № 3. С. 24–31. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/OsDon_2012_3_5.

71. Положення «Про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр» URL : http://skvirarmk.at.ua/spec_osvita/log/normativni_dokumenty.pdf

72. Потапкіна Л. В. Готовність до професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки.* 2015. № 1. С. 198–207.

73. Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання : Закон України від 5 червня 2014 року № 1324-VII. *Відомості Верховної Ради України.* 2014. № 30. Ст. 1011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1324-18>

74. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. *Кабінет Міністрів України.* URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>

75. Про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів: лист Міністерства освіти і науки України від 09.06.2016 р. №1/9-293. URL : <https://base.kristti.com.ua/?p=542>

76. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2020 р. № 799. Київ, 2019. 18 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/016-spetsialna-osvita-bakalavr.pdf>.

77. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 919. Міністерство освіти і науки України. URL : http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/

78. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>

79. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо- кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра: постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 787. *Кабінет Міністрів України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/787-2010%D0%BF>

80. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545. *Кабінет Міністрів України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/545-2017-%D0%BF>

81. Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти: наказ Міністерства освіти України від 13.05.1993 р. № 135. *Міністерство освіти України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0059-93>

82. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах : постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/872-2011-%D0%BF>

83. Про затвердження Типового положення про філію закладу освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.12.2017 р. № 1568. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-18#n14>

84. «Про вищу освіту»: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>

85. Про освіту : закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2145-19>

86. Редчук Р. О. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій. *Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія : Педагогічні та історичні науки]*. 2014. Вип. 118. С. 201–208.

87. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Е-журнал «Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку»*. 2010. С. 16–23.

88. Садова Т. А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2010. № 1. С. 186–192.

89. Сінопальнікова Н. М. Підготовка майбутніх учителів-логпедів до професійної діяльності. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Вип. 43. 2014. С.173–180.

90. Сінопальнікова Н. М. Структура професійної підготовки вчителя-логопеда. *Зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. «Педагогіка здоров'я» (7 квітня, м. Харків)*. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди. 2011. С. 331–334.
91. Словник психолого-педагогічних понять і термінів. URL : <http://osvita.ua/school/psychology/1270>
92. Сотська Г. Акмеологічний підхід у педагогічній освіті України.
URL : <https://lib.iitta.gov.ua/709238/1/сотська2.pdf>
93. Софій Н. З. Організаційно-педагогічні умови інтегрованого супроводу учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ. 2017. 23 с.
94. Тарасун В. В. Логодидактика: навч. посіб. для вищих навчальних закладів. Київ : Вид-во Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2004. 356 с.
95. Термінологічний словник. Основи дефектології. URL : sites.google.com/site/osnovidefektologii/home/golovna-storinka
96. Федорович Л. О. Теорія і практика підготовки майбутніх педагогів-логопедів у вищих навчальних закладах. *Імідж сучасного педагога*. 2005. № 6–7. С. 7–11.
97. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1986. 768 с.
98. Холявко Н. І. Вища освіта як визначальний чинник суспільного розвитку. *Економічний форум*. 2014. № 2. С. 285–290.
99. Чаговець Б. М. Формування готовності вчителів до евристичного навчання учнів у системі методичної роботи ліцею: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2015. 20 с.
100. Черніченко Л.А. Структура, критерії та рівні готовності майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. Випуск 19. 2017. С. 352–357.

101. Чупахіна С. В., Потапчук Т. В., Лякішева А. В. Підготовка майбутніх учителів-логопедів до педагогічної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, Вип.1. 2022. С. 159 – 166.

102. Шеремет М. К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*. 2011. Вип. 17 (1). С. 7–11.

103. Шишкін Г.О. Особистісно-орієнтоване навчання майбутніх учителів технології. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2013. Вип. 40. С.292 – 297.

104. Шпак О. Компетентнісний підхід до розвитку професійної надійності педагога. *Молодь і ринок*. Дрогобич : Дрогобицький ДПУ імені Івана Франка, 2010. №3 (62). С.19–22.

105. Madhavi Sharma Innovative roles of guidance and counseling for managing children with learning disabilities in inclusive classroom by inclusive teachers. *International Journal of Research in Social Sciences*. 2016. Vol. 6. Issue 12, December, Rezhyrn dostupu: <http://www.ijmra.us>

106. Chupakhina S. Methodological bases for digital competence formation of future teachers under conditions of inclusive education: Ukrainian content. «*Modern World tendencies in the development of science*» volume 2 editor: Babych M. M. Published by Sciemcee Publishing. London. 2019. pp. 26–40.

ДОДАТКИ

Додаток А

Тест

для визначення рівня сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності

Шановний здобувач освіти! Нами проводиться дослідження щодо встановлення рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності. Вам пропонується 20 тверджень про Ваш професійний вибір і професійні наміри. Для кожного твердження оберіть один на Вашу думку варіант: так, ні, не знаю.

ПІБ-

Питання тесту:

1. Якби я мав змогу вчитися знов, я б обрав ту ж професію, яку вивчаю зараз.
2. Моє бажання отримати обрану професію достатньо обґрунтоване.
3. Мої захоплення й заняття у вільний час певним чином пов'язані з обраною професією.
4. Із власної ініціативи я читаю додаткову літературу, яка стосується обраної професії.
5. Переконаний, обрана професія й робота за фахом принесуть мені в майбутньому моральне задоволення.
6. Навіть якщо буде дуже важко після закінчення навчання, я намагатимуся працювати за обраною спеціальністю.
7. Я хотів би навчатися й працювати за обраною спеціальністю.
8. Робота за обраною професією дасть мені змогу в майбутньому цілком проявити себе, свої здібності.
9. Чи відчуваєте Ви у собі здатність ефективно застосовувати професійні знання при вирішенні навчальних, виховних, корекційно-розвиткових завдань з урахуванням етіопатогенезу мовленнєвого порушення, вікових та індивідуальних особливостей дитини?

10. Чи достатніми є Ваші навички ведення ділової (педагогічної) документації у різних типах закладів та установ відповідно до нормативних документів?

11. Чи здатні Ви будувати логопедичне співробітництво з учасниками корекційно-педагогічного процесу на засадах партнерства?

12. Чи володієте Ви технологією побудови та здійснення логопедичного супроводу дітей з порушеннями мовлення та їх сім'ї на відстані?

13. Чи здатні Ви влучно застосовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби у педагогічному спілкуванні з учасниками корекційно-педагогічного процесу?

14. Чи здатні Ви налагоджувати плідну комунікацію з батьками дітей з вадами мовлення та педагогами?

15. Чи дозволяють Ваші навички, пов'язані з використанням технічних пристроїв, роботою з комп'ютером, оптимізувати організацію та планування логопедичної роботи в закладах освіти?

16. Чи здатні Ви здійснювати консультативно-просвітницьку роботу серед учасників корекційно-педагогічного процесу засобами інформаційних технологій?

17. Чи готові Ви безпечно, ефективно та творчо використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій при організації логопедичної допомоги?

18. Чи здатні Ви, дотримуючись етики електронного спілкування, здійснювати мережеву взаємодію з учасниками корекційно-педагогічного процесу?

19. Чи здатні Ви до прогнозу результатів власної діяльності, знаходження помилок та вчасного їх усунення, аналізу причини виникнення проблемних педагогічних ситуацій, правильного способу їх розв'язання?

20. Чи здатні Ви до генерування нових ідей та імпровізації у професійній діяльності?